



Maica Domnului cu Pruncul (Hodographitria), icoană de la sfârșitul sec. XV - începutul secolului XVI, realizată de pictor moldovean, provenită din parohia Dezmir, Muzeul Mitropolitan din Cluj-Napoca.

† ANDREI

Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului,
Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului

„Iar numele fecioarei era Maria” (Luca 1, 27)

Numele Maicii Domnului e cel mai frumos nume de făptură omenească din lume pentru că numele Domnului Iisus Hristos „care este mai presus de orice nume” (Filipeni 2, 9) este nume de Om și Dumnezeu. Numele Maria, Miriam, este nume feminin foarte des întâlnit în lumea iudaică și înseamnă „cea bine mirositoare”, cea plăcută, „Doamnă”, „Stăpână”, „Steaua mării”¹.

Înțeleptul Solomon, pe care-l tâlcuim duhovnicește, se întreabă: „Cine-i aceasta [...], care ca zarea strălucește și ca luna-i de frumoasă, ca soarele-i de luminoasă și ca oastea de război temută?” (Cântarea Cântărilor 6, 10).

Iar Sfântul Ioan Teologul, pe când era răpit în cer, printre alte descoperiri, o vede și pe aceasta: „Și s-a arătat din cer un semn mare: O femeie înveșmântată cu soarele, și luna era sub picioarele ei, și pe cap purta cunună din douăsprezece stele” (Apocalipsă 12, 1). Noi realizăm că-i vorba de Maica Domnului.

În tradiția populară se cântă această priceasnă: „Marie, nume preasfânt, / În ceruri și pe pământ / Când aud numele tău, / Tresaltă sufletul meu”. Oricum, e clar că acest nume este chintesența tuturor virtuților.

Maica Domnului s-a născut din părinții Ioachim și Ana și a fost unicul lor copil, adus pe lume la bătrânețe. De mică au închinat-o Domnului și au lăsat-o la templu, de la trei ani. Prin ei, ea se trăgea din neamul împărațesc al lui David, care, în calitate de profet, a numit-o dinainte ca pe o împărăteasă stând de-a dreapta Domnului (Psalmul 44, 11), cu haină aurită și preainfrumusețată. Isaia proorocise că ea va zămisi fiind fecioară (Isaia 7, 14; Matei 1, 23) și că va naște pe Emanuel, care se tâlcuieste „Cu noi este Dumnezeu”; iar proorocul Iezechiel afirmă că Fecioara va rămâne și după naștere fecioară; „Ușa prin care va intra numai Dumnezeu va rămâne închisă” (Iezechiel 44, 2)².

Bunavestire va avea loc în Nazaret. Iar nașterea Domnului Hristos se va petrece în Betleem. Maica Domnului L-a însoțit la misiune, iar după Răstignire, Înviere și Înălțare rămâne inima Bisericii, fiind prezentă și la Cincizecime. Tradiția ne spune că a mai trăit 11 ani după Pătimirile Domnului. Biserica i-a închinat trei sărbători: Nașterea sa, la 8 septembrie, Intrarea în Biserică, la 21 noiembrie, și Adormirea ei, la 15 august.

Spunem că numele ei, Maria, este chintesența tuturor virtuților. Alexandru Lascarov-Moldovanu i-a închinat o carte întreagă intitulată „Laudă vieții Maicii Domnului” și, când ajunge la numele ei, se oprește la cele cinci litere, fiecare fiind începutul numelui unei femei virtuose din Vechiul Testament. Le vom lua și noi pe rând. Pentru că în Maica Domnului sunt adunate toate virtuțile.

Prima literă este **M** și ne duce cu gândul la Mariam, sora lui Moise, care era fecioară și proorociță. Citim în cartea Ieșirii că „atunci a luat Mariam proorocița, sora lui Aaron, timpanul în mâna sa, și au ieșit după dânsa toate femeile cu timpane și dănțuind” (Ieșire 15, 20). Dacă Mariam a fost fecioară și proorociță, Maica Domnului e de-a pururea fecioară și proorociță pentru că ne-a proorocit: „Mărește sufletul meu pe Domnul, și s-a bucurat duhul meu de Dumnezeu, Mântuitorul meu, că a căutat spre smerenia roabei Sale. Că, iată, de acum mă vor ferici toate neamurile (Luca 1, 46-48).

A doua literă este **A** și ne duce cu gândul la Ana, soția lui Alcana și mama lui Samuel. Ana nu avea copii și s-a rugat insistent lui Dumnezeu, la cortul Lui din Șilo, și Dumnezeu i-a ascultat rugăciunea. Dăm o frântură din rugăciunea Anei: „Atotputernice Doamne, Dumnezeule Savaot, de vei căuta la întristarea roabei Tale și-Ți vei aduce aminte de mine și de nu vei uita pe roaba Ta, ci vei da roabei Tale un copil de parte bărbătească, îl voi da Ție” (1 Regi 1, 11). Ana era o mare rugătoare. Ori, Maica Domnului, este pururea rugătoare pentru noi.

A treia literă este **R**, aducându-ne aminte de Rahila, soția patriarhului Iacov, o femeie frumoasă din cale afară. Rahila este mama lui Iosif. „Și zămisliind ea a născut lui Iacov un fiu și a zis Rahila: «Ridicat-a Dumnezeu ocară de la mine». Și a pus copilului numele Iosif, zicând: «Domnul îmi va mai da și alt fiu»” (Facere 30, 23-24). Rahela e frumoasă, dar Maica Domnului e frumusețea absolută.

¹ Preot Ioan Mircea, *Dicționar al Noului Testament*, Editura I.B.M.B.O.R., București, 1984, p. 286.

² Ibidem.

DIN SUMAR:

– A asuma - un verb expiator?! – **EUGEN-ADRIAN TRUȚA**.....(p. 3)

– Sinaxarul praznicului Adormirii Maicii Domnului

– **ÎPS IEROTHEOS VLACHOS**.....(p. 4)

– Unicitatea unui dialog. Îngerul și Fecioara Maria,
în episodul Bunevestiri (Lc. 1, 28-29) - *Partea a II-a* -

– **PR. PROF. UNIV. DR. STELIAN TOFANĂ**.....(p. 5)



Litera a patra este **I** și ne aduce în gând pe Iudita, văduva lui Manase, o femeie vitează în lupta cu răul. Iudita a învins pe Olofernul cel pământesc, căpetenia asirienilor a căror rege era Nabucodonosor, și izraeliții au biruit. Maica Domnului îl biruiește pe Olofern cel spiritual și creștinii ies biruitori. Ne relatează cartea Iuditei că viteaza aceasta „*apropiindu-se de pat, a prins pe Olofern de păr și a zis: «Întărește-mă, Doamne, Dumnezeul lui Israel, în ziua aceasta!»*. Apoi îl lovi peste gât de două ori din toate puterile și-i reteză capul” (Iudita 13, 7-8). Vitejia Maicii Domnului în lupta cu răul este greu de relatat.

Ultima literă, din cele cinci, este **A**. Ea ne pune în față începutul numelui lui Abigail, soția lui Nabal, care este milostivă. Noi știm că Născătoarea de Dumnezeu este preamilostivă. Abigail, citim în Cartea întâia a Regilor, capitolul 25, că și-a arătat mila atunci când David era fugăr, ajutându-l pe el și pe soldații lui. Ori, Maica Domnului, este milostivirea întruchipată.

Cele cinci femei pomenite au avut fiecare o virtute sau mai multe. Maria, Maica Domnului, însă le încununează pe toate. Ea este fecioară, este proorociță, este rugătoare, este frumoasă, este vitează și este milostivă. Și alte multe virtuți ar putea fi adăugate.

Dar sfinții părinți o văd pe Maica Domnului și mai presus decât îngerii. Sfântul Nicolae Cabasila ne spune că „*fericita Fecioară e mai sfântă decât înșiși îngerii, arhanghelii, heruvimii și serafimii. Căci dacă premiul sfințeniei e Dumnezeu și el se dă în chip asemănător tuturor, dar îl dobândește mai ales cel ce are o mai bună pregătire... Așadar, Dumnezeu a fost prezent în Fecioara într-un mod cu atât mai limpede decât în heruvimi, mult mai mult decât se poate spune, cu cât era în chip necesar mai sfântă și sfințită decât ei*”³.

Iar Teofan al Niceei ne învață că „*niciun membru nu poate să ajungă la împărtășirea puterii de viață care coboară din Cap, nici să se unească cu Capul altfel decât prin Gâtul dumnezeiesc, așa cum nu poate veni la Capul lui Hristos, la Dumnezeu și Tatăl, decât prin Hristos Capul nostru*”⁴. Este vorba aici de Trupul mistic al Domnului, Hristos este Capul, iar Maica Domnului Gâtul.

Născătoarea de Dumnezeu este prezentă în cărțile noastre de slujbă și sfinții părinți se întrec în metafore pentru a-i sublinia virtuțile ei. Zice cântarea de la Sfântă Mărie: „*Cu adevărat pe tine ca pe o făclie luminoasă a Focului celui fără de materie; ca pe cădelniță de aur a Cărbunelui celui dumnezeiesc; ca pe o năstrapă și toiag și tablă de piatră de Dumnezeu scrisă; ca pe un sicriu sfânt și ca pe o masă a pâinii vieții, în Sfânta Sfințelor te-a sălăsluit Fecioară, Cel născut al tău*”⁵.

Admirând și noi virtuțile ei, ne folosim de exclamația femeii credincioase din Evanghelia după Luca, adresată Domnului Iisus Hristos: „*Fericit este pântecul care Te-a purtat și fericiti sunt sânii pe care i-ai supt!*” (Luca 11, 27).

³ Diacon, Ioan I. Ică jr., *Maica Domnului în teologia secolului XX și în spiritualitatea isihastă a secolului XIV*: Grigorie Palama, Nicolae Cabasila, Teofan al Niceei, Sibiu, Editura Deisis, 2008, p. 486.

⁴ Ibidem, p. 545.

⁵ Mineiul pe August, E.I.B.M.B.O.R., București, 2003, p. 185.

Anunț privind susținerea lucrărilor de Gradul I în Preoție

iul. 26, 2024

Referitor la preoții care au susținut colocviul de admitere pentru obținerea gradului I profesional în toamna anului 2023, vă facem cunoscut că examenul de susținere a lucrării de grad va avea loc în data de **3 septembrie 2024, ora 9⁰⁰**, la sediul Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, Str. Episcop Nicolae Ivan fn.

Candidații vor depune lucrarea de grad la secretariatul Facultății până cel târziu la data de **30 august 2024, ora 14⁰⁰**.

Consilier administrativ bisericesc

Pr. Cristian Baciu

Comunicat

12.07.2024

Sinodul Bisericii Ortodoxe Române a aprobat 16 canonizări



În zilele de joi și vineri, 11-12 iulie 2024, în Aula Magna „Teoctist Patriarhul” din Palatul Patriarhiei, sub președinția Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, s-a desfășurat ședința de lucru a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Principalele hotărâri noi ale Sfântului Sinod sunt următoarele:

a) Aprobarea **canonizărilor** pentru 16 sfinți români, urmând ca textele liturgice ale unora să fi completate, iar ale tuturor să fie diortosite într-o viitoare ședință a Sfântului Sinod. Acești sfinți sunt:

1. Părintele arhimandrit *Sofian Boghiu*, starețul Mănăstirii Antim din București, **cu titulatura: Sfântul Cuvios Mărturisitor Sofian de la Antim, cu cinstire în ziua de 16 septembrie**;

2. Părintele *Dumitru Stăniloae*, profesor de teologie la Sibiu și la București, **cu titulatura: Sfântul Preot Mărturisitor Dumitru Stăniloae, cu cinstire în ziua de 4 octombrie**;

3. Părintele *Constantin Sârbu*, **cu titulatura: Sfântul Preot Mucenic Constantin Sârbu, cu cinstire în ziua de 23 octombrie**;

4. Părintele protosinghel *Arsenie Boca*, **cu titulatura: Sfântul Cuvios Mărturisitor Arsenie de la Prislop, cu cinstire în ziua de 28 noiembrie**;

5. Părintele *Ilie Lăcătușu*, **cu titulatura: Sfântul Preot Mărturisitor Ilie Lăcătușu, cu cinstire în ziua de 22 iulie**;

6. Părintele ieroschimonah *Paisie Olaru*, duhovnicul Mănăstirii Sihăstria, **cu titulatura: Sfântul Cuvios Paisie de la Sihăstria, cu cinstire în ziua de 2 decembrie**;

7. Părintele arhimandrit *Cleopa Ilie*, starețul Mănăstirii Sihăstria, **cu titulatura: Sfântul Cuvios Cleopa de la Sihăstria, cu cinstire în ziua de 2 decembrie**;

8. Părintele arhimandrit *Dometie Manolache*, **cu titulatura: Sfântul Cuvios Dometie cel Milostiv de la Râmeț, cu cinstire în ziua de 6 iulie**;

9. Părintele arhimandrit *Serafim Popescu*, starețul Mănăstirii Sâmbăta de Sus, **cu titulatura: Sfântul Cuvios Serafim cel Răbdător de la Sâmbăta de Sus, cu cinstire în ziua de 20 decembrie**;

10. Părintele *Liviu Galaction Munteanu*, profesor de teologie la Cluj-Napoca, **cu titulatura: Sfântul Preot Mucenic Liviu Galaction de la Cluj, cu cinstire în ziua de 8 martie**;

11. Părintele arhimandrit *Gherasim Iscu*, starețul Mănăstirii Tismana, **cu titulatura: Sfântul Cuvios Mucenic Gherasim de la Tismana, cu cinstire în ziua de 26 decembrie**;

12. Părintele arhimandrit *Visarion Toia*, starețul Mănăstirii Lainici, **cu titulatura: Sfântul Cuvios Mucenic Visarion de la Lainici, cu cinstire în ziua de 10 noiembrie**;

13. Părintele protosinghel *Calistrat Bobu*, duhovnic la Mănăstirea Timișeni și la Mănăstirea Vasiova, **cu titulatura: Sfântul Cuvios Calistrat de la Timișeni și Vasiova, cu cinstire în ziua de 10 mai**;

14. Părintele *Ilarion Felea*, profesor de teologie la Arad, **cu titulatura: Sfântul Preot Mucenic Ilarion Felea, cu cinstire în ziua de 18 septembrie**;

15. Părintele protosinghel *Iraclie Flocea*, exarh al mănăstirilor din Arhiepiscopia Chișinăului, **cu titulatura: Sfântul Cuvios Iraclie din Basarabia, cu cinstire în ziua de 3 august**;

16. Părintele protoiereu *Alexandru Baltaga* **cu titulatura: Sfântul Preot Mucenic Alexandru din Basarabia, cu cinstire în ziua de 8 august**;

b) Aprobarea proiectului de text al volumelor *Sinaxarului Sinodal al Bisericii Ortodoxe Române* pentru lunile Februarie, Martie, Aprilie, Mai, Iunie, Iulie și August, precum și al celui de *al XIII-lea volum*, dedicat sărbătorilor din perioada Triodului și a Penticostarului;

c) Aprobarea proiectului de text al *Acatistului* și al *Paraclisului* Sfântului și Dreptului Lazăr și includerea acestuia în cărțile de cult ale Bisericii Ortodoxe Române;

d) Ridicarea la rang de *Arhiepiscopie* a *Episcopiei Ortodoxe Române a Marii Britanii* cu titulatura de *Arhiepiscopia Ortodoxă Română a Marii Britanii și Irlandei de Nord*, pentru a răspunde astfel realităților și necesităților pastoral-misionare și a grijii părintești manifestată față de credincioșii din această eparhie.

Biroul de Presă al Patriarhiei Române

Comunicat

17.07.2024

Punct de vedere asupra canonizărilor recente ale Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române



vând în vedere comunicatul Institutului Național pentru Studiarea Holocaustului din România „Elie Wiesel”, referitor la canonizările Părinților Ilarion Felea, Ilie Lăcătușu și Dumitru Stăniloae, Biroul de Presă al Patriarhiei Române face următoarele precizări:

a) În lumina principiilor libertății religioase și autonomiei bisericești cuprinse atât în legislația internațională (Declarația Universală a Drepturilor Omului, art. 18), cât și în cea națională (Constituția României, art. 29; Legea nr. 489/2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor), Biserica Ortodoxă Română, în calitatea sa de cult recunoscut, are dreptul de a analiza și a se pronunța, potrivit propriilor criterii religioase, în ceea ce privește canonizarea unor persoane din Patriarhia Română.

În cadrul procesului de canonizare, Biserica Ortodoxă Română desfășoară o activitate de cercetare minuțioasă a vieții persoanelor propuse prin raportare la modul în care acestea și-au schimbat viața. Procesul de canonizare constă exclusiv în *recunoașterea* sfințeniei pe baza dovezilor consistente și mărturiilor credibile. Astfel, în cazul trecerii fiecărei persoane în rândul sfinților (canonizare) s-a ținut cont de mai multe criterii canonice, istorice și pastoral-misionare din care reținem următoarele:

- Viața sa curată și sfântă;
- Mărturisirea dreptei credințe până la sfârșitul vieții;
- Aspru nevoitor, împodobit cu multe virtuți;
- Dragostea și spiritul de jertfă manifestat față de cei aflați în nevoie;
- Mărturisitor al lui Hristos în temnițele comuniste;
- A dobândit de la Dumnezeu darul facerii de minuni;
- S-a bucurat de o cinstire constantă din partea credincioșilor.

b) Menționăm, de asemenea, că unii sfinți care sunt cinstiți în Biserica Ortodoxă au avut, în anumite momente ale vieții, atitudini și gesturi greu de înțeles sau contrare chiar învățăturii creștine, însă Biserica ia în considerare *schimbarea vieții păcătoșului* și, mai ales, modul în care și-au încheiat viața, fără însă ca, prin această atitudine, să fie încurajate (sanctificate) anumite derapaje pe care respectivele persoane le-au avut în timpul vieții.

Așa cum observăm din exemplele Sfântului Apostol Pavel, al Sfintei Maria Egipteanca sau chiar din cel al Sfântului Proroc și Împărat David, chiar și sfinții au avut unele căderi, de aceea trebuie să privim în special la cum și-au încheiat viața – adică la o înaltă măsură a desăvârșirii –, nu doar la greșelile sau păcatele săvârșite pe parcursul existenței lor pământești. De altfel, aceasta este și mărturia Sfintei Scripturi: „*Aduceți-vă aminte de mai-marii voștri, care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu; priviți cu luare-aminte cum și-au încheiat viața și urmați-le credința*” (Evrei 13, 7).

Precizăm pe această cale și faptul că Biserica Ortodoxă Română se delimitează public de orice afiliere ideologică sau politică partinică, invitând totodată la dialog orice persoană interesată de studierea vieților persoanelor canonizate.

Biroul de Presă al Patriarhiei Române

Anunț CURSURI PASTORALE 2024

Vă facem cunoscut că în acest an Cursurile pastorale pentru obținerea gradelor profesionale (definitivat și gradul II), organizate la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, vor avea loc în perioada **9 – 20 septembrie 2024**. Festivitatea de deschidere va avea loc în data de **9 septembrie 2024, ora 9⁰⁰** la sediul Facultății din Str. Episcop Nicolae Ivan fn.

Preoții care întrunesc condițiile de participare vor depune dosarul de înscriere în perioada **1 iulie – 16 august 2024** la Centrul Eparhial sau la Protopopiat.

Colocviul pentru admiterea la gradul I va avea loc în luna noiembrie, la o dată care va fi anunțată ulterior.

Actele necesare pentru înscriere:

- cerere către IPS Mitropolit Andrei
- copia actelor de studii
- copie grad anterior
- memoriu de activitate vizat de protopop.

Consilier administrativ bisericesc

Pr. Cristian Baciu

Fecioara Maria și Adormirea Maicii Domnului*

Sfântul Grigorie Palama

Lauda Fecioarei — un dor și o datorie

...Printre lucrurile datorate și îndrăgite de mine, se numără și mărturisirea cu elogii în Biserică a mărețiilor Pururea Fecioarei și Mamei lui Dumnezeu. Acest dor care e dublu în loc de simplu, scoală, cheamă și îndeamnă, iar indispensabilul datoriei silește, dar cuvântul nu poate ajunge la cele mai presus de cuvânt, așa cum nici ochiul nu poate privi fix soarele. Deși cele mai presus de cuvânt nu pot fi spuse, nu este cu puțință să înălțăm imne iubirii de oameni a celor laudate în imne, ne este cu puțință și să nu ne atingem nicidecum de cele de neatins și să ne plătim datoria prin cuvânt și să ne consacram dorul față de Mama lui Dumnezeu prin imnele înălțate ei după datorie.

Pentru Fecioara incomparabilă lauda maximă

Iar dacă „moartea cuvioșilor e scumpă” [Ps 115, 6] și „aducerea-amine de cel drept e cu laude” [Pr 10, 7], cu cât mai mult se cuvine să facem cu cele mai mari laude aducerea-amine de sfânta sfinților și cea prin care vine sfinților toată sfințirea, de Pururea Fecioara și Mama lui Dumnezeu? Așa cum și facem prăznuind și adormirea sau mutarea ei făcută astăzi, prin care fiind cu puțin doar mai prejos decât îngerii [cf. Ps 8, 6] a întrecut incomparabil și îngerii și arhanghelii și toate puterile supralumesci mai presus de acestea prin apropierea ei de Dumnezeu Cel peste toate și prin lucrurile minunate scrise și săvârșite în ea din veac.

Fecioara — prefigurată și rod al făgăduinței lui Dumnezeu

Căci pentru Ea s-au făcut: preziceri dumnezeiești ale profeților răpiți de Dumnezeu; faceri de minuni care arătau dinainte marea taină viitoare a economiei, pe această Pururea Fecioară Mamă a lui Dumnezeu; schimbări ale neamurilor și lucrurilor ce conduc spre sfârșitul / țelul noii ei taine; așezăminte ale Duhului ce prefigurează în chip variat adevărul viitor; iar drept sfârșit sau, mai bine zis, început și rădăcină a minunilor și lucrurilor de după, făgăduința lui Dumnezeu dusă la capăt față de Ioachim și Ana, cei atunci foarte înalți în virtute, că ei, cei sterpi din tinerețe, vor naște la adânci bătrâneți, și vor naște pe cea care va naște fără sămânță pe Cel Născut fără timp înainte de veci din Dumnezeu Tatăl; precum și făgăduința celor ce au născut-o atât de uimitor pe cea care va naște în chip și mai uimitor că pe cea dată o vor da înapoi Dăătorului.

Fecioara — făgăduită și închinată de copilă lui Dumnezeu

O făgăduință foarte demnă, potrivit căreia a avut loc mutarea extraordinară a Mamei lui Dumnezeu încă pruncă din casa tatălui ei în casa [templu] lui Dumnezeu și petrecerea ei uimitoare ani nu puțini în însăși Sfânta Sfințelor, iar aici dăruirea unei hrane negrăite prin purtarea de grijă a 1 unor îngeri, o hrană din care n-a ajuns să guste Adam, căci atunci n-ar fi căzut din viață, cum n-a

căzut nici preacurata aceasta, chiar dacă din pricina lui și ca să se arate că e fiică a lui, cedând puțin firii, ca și Fiul ei, s-a mutat de pe pământ la cer.

Taina întrupării — unire și îndumnezeire

Căci după acea nespūsă hrănire, cu această Fecioară a avut loc economia foarte tainică a unei logodne, o salutare străină și mai presus de cuvânt printr-un arhanghel care a zburat de sus, au avut loc mesaje și adresări ale lui Dumnezeu, reversul osândirii Evei și a lui Adam și vindecare a blestemului venit peste aceia pe care l-au mutat într-o binecuvântare. Pentru că împăratul universului a dorit frumusețea tainică a acestei Pururea Fecioare, precum a prezis David [Ps 45, 12] și, plecând cerurile [Pi 18, 10; 144, 5], S-a pogorât și a adumbrit-o [Lc 1, 35] sau, mai bine zis, S-a sălășluit în ea Puterea enipostatică a Celui Preaînalt. Căci nu și-a arătat prezența prin întuneric și foc ca pentru văzătorul de Dumnezeu Moise [Iș 3, 1-6; 19, 6; 24, 15-18], nici prin vijelie și nor ca pentru profetul Ilie [3 Rg 19, 1-18; 4 Rg 2, 11], ci puterea Celui Preaînalt adumbrește în chip nemijlocit fără vreo perdea pântecul atotpreacurat și feciorelnic, fără nici un intermediar, nici aer, nici eter, nici altceva din cele sensibile sau din cele mai presus

de acestea; iar aceasta nu este o adumbrire, ci o unire directă. Dar întrucât ceea ce aruncă umbră își pro duce prin fire forma și figura proprie în lucrul umbrit, de aceea în pântecul ei a avut loc nu numai o unire [henosis], ci și o formare [morphosis], iar ceea ce s-a format din amândouă, din Puterea Celui Preaînalt și din acel pântec preasfânt și feciorelnic, a fost Cuvântul întrupat al lui Dumnezeu. Astfel Cuvântul lui Dumnezeu și-a făcut în ea cortul, a ieșit purtător de trup și „S-a văzut pe pământ și a petrecut împreună cu oamenii” [Bar 3, 38] îndumnezeind firea noastră și dăruindu-ne potrivit Apostolului cele „spre care și îngerii doresc să privească” [7 Ptr 1, 12]. Aceasta e lauda supranaturală și slava supraslăvită a acestei Pururea Fecioare, de care sunt învinse orice minți și cuvânt, chiar de-ar fi în gerești.

Rugăciune către Fecioara

O, Fecioară dumnezeiască și acum cerească, cum voi putea spune toate cele ale tale? Cum te voi slăvi pe tine, comoara slavei? Și numai aducerea-amine de tine sfințește pe cel ce se folosește de ea; și numai înclinarea spre tine face mai luminoasă mintea ridicând-o spre o înălțime dumnezeiască; prin tine se limpezește ochiul gândirii; prin tine se luminează duhul cu venirea Duhului dumnezeiesc; fiindcă ai devenit vistiernică și conținătoare a harurilor; nu ca să le ții pentru tine, ci ca să le umpli de har pe toate. Căci vistiernicul comorilor nedeșertate supraveghează distribuirea lor; la ce bun ar ține încuiată fericirea care nu se împuținează?

Împarte, așadar, cu bogăție întreg poporului tău moștenirea ta, mila și harurile tale, Stăpână! Dă dezlegare lucrurilor cumplite ce ne țin în puterea lor! Vezi de câte și de ce fel de lucruri cumplite, și ale noastre și străine, și din afară și dinăuntru, suntem istoviți. Schimbă în mai bine toate, pe cei dinăuntru și de o seminție împlânzindu-i unii față de alții, iar pe cei ce ne atacă din afară ca niște fiare sălbatice alungându-i. Măsoară grija și tămăduirea ta cu suferințele noastre împărțind și sufletelor și trupurilor harul îmbelșugat și de ajuns pentru toți. Și dacă nu-1 încăpem, fa-ne încăpători și măsoară-1 astfel ca mântuiri și făcuți puternici prin harul tău, să slăvim Cuvântul mai înainte de veci întrupat pentru noi prin tine împreună cu Cel fără început al Său Părinte și cu de viață făcătorul Său Duh, acum și pururea și în veci nesfârșiți. Amin.

A asuma - un verb expiator?!

Eugen Adrian Truța

Secretar eparhial



n dulcele stil clasic al observației cotidiene, nu de puține ori mi-a fost dat să asist siderat la ispășiri morale puțin credibile în alte condiții, ispășiri favorizate de o formulare inelaborabilă: *a asuma*. Discuția în jurul oricărui subiect, oricărei vini, justificări sau legitimări morale era tranșată de uzul modern al verbului de mai sus și evacuată în eter.

Uneori, era vorba de oameni care își înșelau partenerii de viață, partenerii de afaceri sau colegii, comiteau încălcări ale legii sau diferite distonii etice. Nimic nu părea să conteze în dezbaterile sau litigiul ivit mai mult decât concluzia finală, exprimată reverențios: „Am greșit, dar îmi asum...”. Puterea morală a acestui verb pare să fie într-atât de indiscutabilă încât nu există dreptul de replică. Impresia creată e că vinovatul în cauză este iertat de orice vină doar prin această conștientizare rostită ceremonial.

Dacă cineva ar greși, dar nu și-ar *asuma* vina/fapta în această manieră declarativă, ei bine, acela ar fi condamnat fără obiecție. În actualitatea zilei, nu poți comite liniștit greșeli *fără a asuma*. Cuvintele magice de asumare înseamnă clemență nu doar față de persoana vinovată, ci și față de fapta în sine, indiferent de caracterul ei reprobabil.

A asuma a devenit un fel de incantație expiatoare în fața căreia se prostornează orice edificiu etic. Nu poți imputa cuiva minime interogații, îndoieli, responsabilități pentru că există o salvare inatacabilă și mereu funcțională.

Miza unei probleme etice nu e crearea de scenarii care să învinovățească, să adâncească maladiv sau să creeze complexe sau anxietăți. Nu despre asta e pocăința Evangheliei. Există regrete umane profunde și care înstăpânesc mințile și sufletele oamenilor pentru întreaga viață. Spiritualitatea creștină oferă celor care caută acea înțelegere lipsită de vulnerabilizări psihologice în constatarea și depășirea unor greșeli comise anterior. Pocăința e o stare dreaptă a celor nedrepti, nu o stare nedreaptă și apăsătoare.

Utilizarea laxă a unor artificii psihologice marcate verbal, precum verbul în discuție, dă dovadă de superficialitate, ipocrizie și inconsistență spirituală. Apropierea de Biserică deschide ușa unor minime așezări în viață. Să ne gândim la cei doi tâlhari crucificați simultan cu Mântuitorul Hristos. Unul și-a cerut iertare pentru comportamentul său de-a lungul întregii vieți, altul și-a *asumat* faptele (ca fiind o consecință a mediului social și poate a moștenirii din familie?) (sic!). Nu se simțea vinovat și nu voia nicio schimbare. Își *asumase* destinul lui dureros.

În apropierea Postului Adormirii Maicii Domnului, suntem chemați să ne spovedim și să ne împărtășim. Să nu facem asta într-un duh superficial, nepropice reabilitării noastre spirituale. Să recunoaștem vinovăția și intenția. Să nu ne *asumăm* păcatele ca și cum ar fi banale răspunsuri la scheme interrogative.

Fecioara Maria nu și-a *asumat* chemarea de a fi Născătoare de Dumnezeu. Dimpotrivă, ea a ascultat glasul și chemarea Duhului Sfânt. Dacă și-ar fi *asumat*, ar fi însemnat că stătea mai mult în puterea ei să accepte decât în puterea Celui Necuprins să cheme. Asta e o lecție pentru noi, absolvenții de teologie. Vocația nu se exprimă procentual: atât oferă providența, atât sunt dispus să fac eu și rămâne la latitudinea Celui de Sus să accepte condițiile mele. Vocația e necondiționată de echilibre și, în cele mai multe cazuri, e un dezechilibru social. Vocația Maicii Domnului nu a fost un schimb de amabilități sentimentaliste. Maica Domnului nu a vrut să facă istorie prin cuvintele sale: *Fie mie după cuvântul tău!* (Luca 1, 38).

Fecioara Maria a spus mistic și ferm: *Iată roaba Domnului*. Nu seamănă deloc a asumare de tipul: voi accepta propunerea făcută pentru că mă situează într-o poziție avantajoasă (pentru mine și pentru alții). Voi face ce e de făcut pentru a reprezenta această funcție cu maximă onoare.

Dimpotrivă, Maica Domnului a străpuns cerul cu smerenia ei. Doar noi oferim discursuri instituționale sau ceremonioase, noi ne simțim aleși de Dumnezeu. Cea aleasă de Dumnezeu să fie pururea Fecioară și Maică a lui Dumnezeu nu are pretenția de a fi ea cea aleasă de Dumnezeu, ci spune răspicat și sfințitor: *Doamne, fie așa cum zici!*

Calculul nostru de carieră și pe termen lung a creat o mentalitate de asumare. Îmi asum acest loc de muncă, mai bine sau mai prost plătit, deoarece vreau să fac istorie sau să ofer un exemplu celorlalți.

Nu se vede așa ceva, nu se simte așa ceva în atitudinea Maicii Domnului. Noblețea și discreția această sfântă lipsește de pe radarul înțelegerii noastre.

Fie că pierdem, fie că învingem, fie că greșim sau avem dreptate, noi vrem, în mod *egoist*, să depindă mai mult de noi decât de celălalt sau de ceilalți. Noi vrem să ne *asumăm*, în loc să privim cu ochi spirituali sau mistici desfășurarea vieții.

Suntem plini de egocentrism sau de orice egPo-figură geometrică care desenează istoria după umbrele noastre sufletești. Să alergăm la Maica Domnului, ca la o maică a discreției mistice, cea care nu și-a *asumat* istoria scrisă în jurul ei.

Iar numele fecioarei era Maria (Luca 1, 27).

* Omilia 37, în Diac. Ioan I. Ică jr, *Maica Domnului în teologia secolului XX și în spiritualitatea isihastă a secolului XIV: Grigorie Palama, Nicolae Cabasila, Teofan al Niceei, Deisis, Sibiu, 2008, pp. 421-423, 433.*

Sinaxarul praznicului Adormirea Maicii Domnului*

IPS Ierotheos Vlachos

Mitropolit al Nafpaktosului

Există o tradiție apocrifă privitoare la Adormirea Maicii Domnului, o tradiție ce nu a fost cuprinsă în canonul Noului Testament. Aceasta păstrează o învățătură tainică și circulă cu autor fals, în sensul că, deși a apărut mai târziu, este atribuită unor persoane din perioada apostolică.

Această tradiție apocrifă este redată în principal într-un text intitulat *Cuvântul lui Ioan Teologul la Adormirea Sfintei Născătoare de Dumnezeu*, care conține o descriere amănunțită a întâmplărilor desfășurate înainte și după adormirea Maicii Domnului. Manuscrisul grec original al acestei scrieri apocrife datează din secolul al V-lea sau începutul secolului al VI-lea, dinainte ca praznicul Adormirii Maicii Domnului să fi fost consacrat, cu data de prăznuire pe 15 august, de către împăratul Mauriciu. Există un mare număr de manuscrise ale acestei evanghelii apocrife, ceea ce arată că era o lectură răspândită în popor.

Această evangheliie apocrifă cuprinde descrieri amănunțite, descoperiri ale Duhului Sfânt, arătări de îngeri și sfinți din Vechiul Testament, dialoguri între Născătoarea de Dumnezeu și apostoli, întâmplări minunate petrecute în vremea aceea, precum și toate cele legate de îngroparea și mutarea în Rai a trupului Născătoarei de Dumnezeu. Însă când dorim să cunoaștem fundamentul istoric al unui praznic, parcurgem Sinaxarul Bisericii, un text care se citește la Utrenie, după cântarea a șasea a Canonului, în care se face o scurtă prezentare a Tradiției Bisericii cu privire la evenimentul respectiv. În general, Sinaxarul este rezumativ, evită exagerările și este scris într-un stil sobru. În felul acesta sunt păstrate atât istoria, cât și teologia evenimentului. În cazul de față, Sinaxarul Bisericii reține câteva elemente - cele mai serioase - din această evangheliie apocrifă, adăugând și alte elemente din tradiția orală și patristică... Astfel, Sinaxarul constituie o mărturie bisericească demnă de crezare despre praznicul Adormirii Maicii Domnului.

Potrivit Sinaxarului Bisericii, Hristos Dumnezeu, când „a binevoit să o ia pe Maica Sa la Sine”, a înștiințat-o despre mutarea ei printr-un înger, cu trei zile mai înainte. Încă de la *începutul relatării se vorbește despre* bunăvoirea lui Hristos de a o lua pe Maica Sa și a o muta la ceruri. Aceasta este tema centrală a praznicului Adormirii Născătoarei de Dumnezeu. Îngerul s-a arătat Maicii Domnului și i-a transmis bunăvoirea Fiului ei: „Vremea este a lua pe Maica Mea la Mine”. Fără îndoială că Hristos avusese și până atunci comuniune cu Maica Sa, de vreme ce Fecioara Maria ajunsese la îndumnezeire, și, ca urmare, trebuie să fi avut multe experiențe ale vederii lui Dumnezeu chiar și după înălțarea lui Hristos la ceruri. Este deci evident că în aceste cuvinte se pune accentul pe mutarea ei la ceruri cu trupul. Totodată, îngerul i-a spus Maicii Domnului: „Nu te îndoii, dar, de nimic, ci primește cuvântul cu bucurie, de vreme ce vii la viața cea nemuritoare”.

Născătoarea de Dumnezeu, auzind această vestire și având dorul de a se muta la Fiul ei, s-a suit în Muntele Măslinilor „cu grabă, ca să se roage”. De fapt, Sinaxarul spune că Maica Domnului obișnuia să urce „mereu” pe Muntele Măslinilor pentru a se ruga.

Pe când suia în munte, s-a întâmplat „un lucru minunat”: copacii, ca și cum ar fi fost însuflețiți, și-au plecat vârfurile crengilor înaintea ei, dând „cuvénita închinăciune” Preacuratei Stăpâne. Acolo, în munte, ea a făcut rugăciune către Dumnezeu.

După aceea s-a întors la casa ei, care „îndată s-a zguduit din temelii”; cu alte cuvinte, a avut loc un cutremur. Apoi Maica Domnului a aprins multe lumânări, a mulțumit lui Dumnezeu, a chemat rudele și vecinele ei, a curățat casa, și-a pregătit patul și toate cele necesare pentru înmormântare. Le-a destăinuit tuturor femeilor ceea ce îi spusese îngerul despre „mutarea ei la cer” și le-a arătat, spre încredințare, darul pe care i-l dăduse acesta, „o stâlpă de finic”. La auzul acestor vorbe, femeile au prins a se tângu, vărsând lacrimi și „suspînând cu jale”. Când au încetat tânguirile, au rugat-o să nu le lase orfane. Maica Domnului le-a încredințat că după mutarea ei la ceruri le va fi ocroti-

toare nu numai lor, ci și întregii lumi, curmând cu aceste cuvinte mângâietoare întristarea lor fără margini. Apoi a hotărât ca cele două veșminte pe care le avea să fie date la două văduve sărace pe care le cunoștea și le hrănea.

După aceasta „s-a făcut deodată răsunare de tunet” și s-au adunat o mulțime de nori, aducându-i de la marginile pământului „la casa Maicii Domnului, pe neașteptate”, pe ucenicii lui Hristos. Între aceștia se aflau și „de Dumnezeu înțelepții Ierarhi Dionisie, Ierotei și Timotei”. Apostolii și ierarhii, de îndată ce au aflat pricina neașteptatei lor veniri, i-au spus Maicii Domnului: „O, Stăpână, cât timp erai în lume, priveam la tine ca la însuși Domnul și învățătorul nostru și ne mângâiam. Cum dar vom putea suferi acum necazul acesta? Însă de vreme ce cu voia Fiului și Dumnezeului tău te muți la cele mai presus de lume, ne bucurăm de iconomia Lui cea pentru tine”. Aceste cuvinte arată că apostolii și ierarhii mărturiseau cât de greu le era să-și înfrâneze lacrimile, pentru că o aveau pe Maica Domnului drept mângâiere, ca și cum L-ar fi văzut pe Domnul și învățătorul. Însă în cele din urmă au dat glas bucuriei lor pentru felul în care se rânduiseră lucrurile. Și în vreme ce vorbeau, „vărsau ploi de lacrimi”.

Auzind aceste cuvinte ale apostolilor și ale ierarhilor, Maica Domnului le-a răspuns: „Nu, prieteni și ucenici ai Fiului și Dumnezeului meu, nu întoarceți bucuria mea în plângere, ci dați îngropării trupul meu, așa cum îl voi găti eu pe pat!”. Când Maica Domnului a sfârșit de spus aceste cuvinte, „a sosit și minunatul Pavel, vasul alegerii”, care a căzut la picioarele ei, i s-a închinat și a mărit-o spunând: „Bucură-te, Maica Vieții și încredințarea sfintei mele propovăduiri; măcar că pe Hristos, Fiul tău, nu L-am văzut cu ochii cei trupești, însă văzându-te pe tine, pe Acela îmi pare a-L vedea”. Apostolul Pavel nu a fost ucenic al lui Hristos înainte de Cincizecime, nu L-a cunoscut în trup, dar văzând-o pe Născătoarea de Dumnezeu, i se părea că Îl vede pe însuși Hristos și o numea pe ea Maica Vieții și încredințarea propovăduirii lui. Îndată după aceasta, „Preasfânta Fecioară și-a luat rămas-bun de la toți cei de față” și s-a întins pe pat, așezându-și preacuratul ei trup precum a voit. Apoi a înălțat rugăciuni și cereri către Fiul ei pentru întărirea și pacea întregii lumi, i-a umplut pe apostoli de binecuvântarea Sa cea dată lor printr-însa și „așa și-a dat sufletul în mâinile Fiului și Dumnezeului său”. După adormirea ei, „Petru a început cântarea cea de ieșire”. Ceilalți apostoli, unii au ridicat patul, alții au pornit înainte cu făclii și cântări, iar alții veneau în urmă, petrecând la mormânt „trupul cel de Dumnezeu începător”. Atunci s-au auzit îngerii cântând și s-a umplut văzduhul de glasurile „cetelor celor mai presus de lume”.

Când căpeteniile iudeilor au văzut aceasta, au întăritat pe câțiva din mulțime, înduplecându-i să surpe la pământ patul „pe care era pus trupul cel de viață începător”. Dar ajungându-i dreptatea dumnezeiască, i-a pedepsit prin orbirea ochilor pe cei ce au îndrăznit una ca aceasta. Unul dintre ei, care se pornise „nebunește” și apucase cu mâinile sfântul pat, nu doar că a orbit, ci și brațele sale cele îndrăznețe au fost retezate de sabia dreptății dumnezeiești și au rămas spânzurate de pat și „toți priveau la el cu jale”. Și a rămas așa până ce a crezut din tot sufletul, după care s-a tămăduit, dobândindu-și sănătatea de mai înainte. Mai mult, el s-a făcut apoi și pricină de tămăduire și izbăvire celor ce fuseseră orbiți, fiindcă a luat un acoperământ al Maicii Domnului de pe pat și punându-l peste cei orbi, „le-a dăruit vindecare”.

După ce au ajuns în Ghetsimani, apostolii au așezat „trupul cel de viață începător” în mormânt și au rămas acolo trei zile, răstimp în care au auzit „glasurile îngerești ce răsunau neîncetat”.

Unul dintre ucenici (al cărui nume nu e pomenit), care prin dumnezeiască iconomie a lipsit de la îngroparea trupului de viață începător al Născătoarei de Dumnezeu, a venit a treia zi după îngropare și „era mâhnit foarte și întristat” fiindcă nu se învrednicise a vedea și el ceea ce văzuseră ceilalți ucenici. Atunci, „cei dimpreună apostoli cu dânsul, învoindu-se de obște” au hotărât să deschidă mormântul pentru ucenicul întârziat, ca să se închine și el „acelui preasfânt și preacurat cort”, adică trupului Maicii Domnului. Iar „dacă au

văzut, s-au minunat”, pentru că „au aflat mormântul fără sfântul trup, având într-însul doar giulgiul”. Cu alte cuvinte, s-a repetat ceea ce se petrecuse la învierea lui Hristos. Mormântul era gol, deșert, nu era în el decât giulgiul.

Iar acest giulgiu a rămas ca „mângâiere” celor ce aveau să se tânguiască la mormânt, nu numai apostolilor, dar și tuturor credincioșilor, fiind o dovadă nemincinoasă a mutării sfântului ei trup.

Și spune scriitorul Sinaxarului că până în ziua de astăzi, mormântul cioplit în piatră „se vede așa, golit de trup, și se cinstește cu închinăciune, întru slava și cinstea preabinecuvântatei, slăvitei Stăpânei noastre, Născătoarei de Dumnezeu și pururea Fecioarei Maria”. În *Sinaxarul* său, Sfântul Nicodim Aghioritul, după ce transpune Sinaxarul Bisericii în limba greacă a epocii lui, scrie într-o notă de subsol că la trei zile după îngropare, trupul Născătoarei de Dumnezeu nu doar că a înviat, ci a și fost luat la ceruri. În sprijinul acestei învățături el a ales diferite pasaje din Sfinții Părinți.

Aici vreau să subliniez doar faptul că atunci când se vorbește în Tradiția Bisericii despre „mutarea” Născătoarei de Dumnezeu, nu se înțelege mutarea trupului ei mort și neînsuflețit la ceruri, nici mutarea trupului ei nestrictat în altă parte, spre păstrare, așteptând a Doua Venire a Fiului ei ca să îl învieze, așa cum se întâmplă cu trupurile nestrictate ale sfinților, ci este vorba de învierea ei, adică de întoarcerea sufletului ei în trup și de înălțarea ei la ceruri.

Prin urmare, învierea trupurilor, care se va petrece cu toți dreptii la a Doua Venire a lui Hristos, s-a petrecut deja cu Maica Domnului. Și după cum Buna Vestire a fost pentru ea o Cincizecime înainte de Cincizecime, tot așa și învierea trupului ei și înălțarea sa la ceruri a fost o a Doua Venire înainte de a Doua Venire a lui Hristos pentru toți oamenii.

În alcătuirea Sinaxarului a precumpănit totuși învățătura Sfinților Părinți, așa încât el este chintesența tuturor elementelor demne de luat în seamă din alte tradiții. Astfel, Sinaxarul, la fel ca și troparele praznicului, dă glas cu seriozitate și în chip responsabil Tradiției comune a Bisericii cu privire atât la adormirea Maicii Domnului, cât și la mutarea ei la ceruri.

Există trei principii teologice de bază legate de Adormirea Maicii Domnului.

Primul principiu teologic este că Născătoarea de Dumnezeu a avut o moarte firească, adică sufletul ei s-a despărțit de trup și s-a predat în mâ-

nile lui Dumnezeu, iar trupul ei a fost pus în mormânt. Sfântul Modest al Ierusalimului spune: „În mâinile Lui și-a dat preafecitului și preasfântului ei suflet, iar trupul ei preaslăvit și de viață începător se cuvenea să fie înmormântat de mâini preasfinte”. Această învățătură este urmarea faptului că Născătoarea de Dumnezeu a fost un om firesc, adică nu se deosebea de noi după fire. Era deoființă cu firea noastră omenească, nu era un supraom. Toți oameni, drepti și nedrepți trec prin moarte, cu deosebirea că sfinții sunt „în mâna lui Dumnezeu”.

Al doilea principiu teologic al Sfinților Părinți legat de praznic este că, în virtutea fecioriei sale nestrictate, trupul ei, care a fost pus în mormânt, nu a suferit stricăciune. Purtarea în pânțe fără stricăciune se leagă foarte strâns de adormirea fără stricăciune. Sfântul Ioan Damaschinul scrie: „Născând, fecioria ei a rămas nestrictată, iar mutându-se, trupul ei se păzește nestrictat”. Aceasta nu înseamnă că Maica Domnului nu a cunoscut moartea, fiindcă sufletul ei s-a despărțit cu adevărat de trup, ci înseamnă că au fost biruite „legile firii, întocmai cum au fost biruite și când L-a zămislit, L-a purtat în pânțe și L-a născut pe Fiul ei”.

Al treilea principiu teologic al praznicului Adormirii Maicii Domnului pe care îl întâlnim în învățătura Sfinților Părinți este că trupul ei cel pus în mormânt a fost „adus la viață” de Dumnezeu, adică sufletul ei s-a unit cu trupul și Maica Domnului a fost luată la ceruri, unde este părtaşă slavei Fiului și Dumnezeului ei. Mutarea Maicii Domnului la ceruri constă în învierea trupului ei, înălțarea ei la ceruri și intrarea în Rai. Aceasta este diferența dintre sfinți și Maica Domnului: Sfinții după ieșirea sufletului lor din trup trăiesc o pregustare a Raiului, dar așteaptă învierea trupurilor lor la a DOua Venire a lui Hristos, câtă vreme Maica Domnului se desfășează încă de pe acum și cu trupul de această așteptare eshatologică, înviind cu trupul mai înainte de învierea de obște.



* Fragment din lucrarea IEROTHEOS, Mitropolit al Nafpaktosului, *Praznicele Maicii Domnului. O perspectivă istorică și teologică*, Editura Bonifaciu, 2019, pp. 421-431.

Unicitatea unui dialog. Îngerul și Fecioara Maria, în episodul Buneivestiri (Lc. 1, 28-29)

- Partea a II-a -

Pr. Prof. Univ. Dr. Stelian TOFANĂ

Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca
Facultatea de Teologie Ortodoxă

1. „Bucură-te!” - o conotație imperativă sau mesianică?

Dialogul propriu-zis dintre solul ceresc și Maria începe cu un salut al îngerului: Bucură-te! Iată ce consemnează Evanghelistul: „Și intrând îngerul la dânsa, i-a zis: Bucură-te, ceea ce ești plină de har. Domnul este cu tine! Binecuvântată ești tu între femei!” (Lc. 1, 28).

În Vechiul Testament, salutul „Bucură-te!” avea o semnificație, în special eshatologică, deosebită.

În proorocia lui Sofonie, care vorbea de o mântuire universală, eshatologică, profetul spune: „Bucură-te foarte (χαίρε σφόδρα), tu, fiica Sionului, vestește cu glas mare, tu, fiica Ierusalimului!; din toată inima te veselește. Bucură-te (κατατέρπου) tu, fiica Ierusalimului!” (Sof. 3, 14). Ceea putem observa din text este faptul că pentru al doilea cuvânt „Bucură-te”, profetul nu mai folosește verbul χαίρω, ci κατατέρπομαι, care exprimă atât un îndemn adresat cuiva spre bucurie, precum χαίρω, cât mai ales o stare de înălțare sufletească, copleșitoare, care durează mai mult decât o bucurie trecătoare.¹ Sofonie este singurul profet care folosește acest verb, cu această nuanță etimologică.

Așadar, în contextul exprimării profetice a unei bucurii mesianice, așa cum au fost înțelese cuvintele proorocului din vechime, toate nuanțele acestei bucurii trec, în întregul semnificației lor, în cuvintele îngerului adresate Mariei. Și, astfel, Maria aduna în sine, din salutul îngerului, întreaga bucurie mesianică promisă, și îndelung așteptată, întrupând-o în simbolismul statutului noii fiice mesianice a noului Ierusalim pe care îl reprezenta acum. Prin ea, mesianismul timpului lui Iisus, istoric și metaistoric, devenea acum împlinit prin ceea ce urma să însemne pentru lume prin nașterea din sânghiurile ei a Fiului lui Dumnezeu întrupat.²

Deplinătatea aceleiași bucurii mesianice, împlinită în aceeași fiică a noului Ierusalim, pe care Maria o reperzenta acum în virtutea semnificației vechitamentare exprimată în relația tip - prototip, avea să fie prezisă și de proorocul Zaharia. În cartea sa, această împlinire și bucurie viitoare este consemnată aproape cu aceleași cuvinte ca și ale proorociei lui Sofonie. Iată ce scrie Profetul Zaharia: „Bucură-te foarte, tu, fiica Sionului (χαίρε σφόδρα θύγατερ Σιών), veselește-te (κῆρυσσε), tu, fiica Ierusalimului: Iată, împăratul tău vine la tine drept și El Însuși Mântuitor, blând și călare pe asin și pe mânz tânăr” (Zah. 9, 9). Textul prevestește evenimentul intrării triumfale a lui Iisus în Ierusalim, înainte de Pătimirea, Moartea și Învierea Sa³, vestiindu-l, așadar,

pe Mesia-Împăratul venind în umilință și aducător de pace lumii.

Într-o interpretare tipologică, proorocia lui Zaharia prezintă paralela dintre Maica Domnului și fiica Sionului în statutul său de actualitate mesianică întrupând în persoana sa pe noua fiică a Ierusalimului ceresc.

Ceea ce ne reține atenția în mod deosebit din profeția lui Zaharia este prezența a două verbe diferite pentru exprimarea aceleiași bucurii mesianice viitoare. Este vorba de verbele χαίρω și κῆρυσσω. Verbul χαίρω exprimă același îndemn imperativ spre împărtășirea unei bucurii. Verbul κῆρυσσω, în schimb, exprimă îndemnul spre proclamarea unei vești, având mai mult sensul de a vesti ceva anunțând sau chiar propovăduind, mai ales când este vorba de lucrarea mântuitoare a lui Dumnezeu în raport cu omul (comp. Mt. 10, 27; Mc. 1, 4-39-45; 5, 20; 7, 36; 13, 10; Lc. 8, 39; 9, 2; 12, 3; 24, 47).⁴

Aplicat tipologic Maicii Domnului, sensul verbului κῆρυσσω exprimă chiar rolul acesteia în vestirea și proclamarea mării intervenții divine mântuitoare în viața ei. Maria va face acest lucru chiar la Cana, acolo, unde îndemnul ei, dat slujitorilor de la nuntă, de „a face tot ceea ce Fiul ei va spune” (cf. In. 2, 5), se va transforma în interiorul micii, și-apoi, peste veacuri, mării comunități mesianice din jurul Fiului ei, în „Evanghelia Mariei”.⁵



2. „Ceea ce ești plină de har” ?

În continuarea salutului său, îngerul o mai numește pe Maria și „cea plină de har”: „Și intrând îngerul la dânsa, i-a zis: „Bucură-te, ceea ce ești plină de har (κεχαριτωμένη)” (Lc. 1, 28, b).

În finalul Prologului Evangheliei sale, Sfântul Ioan Evanghelistul mărturisește că „harul și adevărul au venit prin Iisus Hristos” (In. 1, 17). Pornind

de la această mărturisire a Sfântului Ioan, cuvintele îngerului arată că harul lui Dumnezeu, cu care Maria a fost dăruită, își are izvorul în Fiul lui Dumnezeu, pe care urma să-l poarte în pântecele ei și să-L nască, ca Om, în actul Întrupării. Așadar, vrednicia Mariei decurgea din statutul Fiului ei, care era Fiul lui Dumnezeu, Cel Preaînalt (cf. Lc. 1, 35). Expresia „ceea ce ești plină de har - κεχαριτωμένη”, exprima, astfel, statutul unic al Mariei înaintea lui Dumnezeu și al oamenilor.

Origen, unul dintre cei mai vechi interpreți ai Evangheliei după Luca, vorbind despre unicitatea acestei formule, scria: „Niciodată această formulă nu a fost adresată unui om... Era rezervată numai pentru Maria. Dacă ea ar fi știut că o formulă de acest fel fusese adresată și altora, niciodată nu s-ar fi înspăimântat de acest salut ciudat”⁶, așa cum exprimă Evanghelistul atitudinea Mariei, șa auzul cuvintelor îngerului: „Iar ea, văzându-l, s-a tulburat de cuvântul lui și cugeta: „Ce fel de închinare poate fi aceasta?...” (Lc. 1, 29).

Analizând mai în detaliu exprimarea îngerului, numind-o pe Maria „cea plină de har”, ne putem întreba dacă el preamărește calitățile morale și spirituale ale Mariei sau îi spune că Dumnezeu „i-a acordat har” ori a „înzestrat-o cu har” ?

Traducerea expresiei κεχαριτωμένη prin „plină de har” (sau dar) ar favoriza mai mult ideea că Maria ar fi „un depozit al harului”. A doua variantă de traducere, „înzestrată cu har”, pune accentul mai mult pe acțiunea lui Dumnezeu în raport cu Maria, în sensul că El este Cel ce a dăruit-o cu har și binecuvântare. Poate că aceasta ar fi o traducere mai potrivită a expresiei κεχαριτωμένη – „ceea ce ești plină de har” atît din perspectiva lucrării mântuitoare a lui Dumnezeu, prin intermediul Mariei, cât și din perspectiva ei în calitate de cea care a dat ascultare lui Dumnezeu, acceptând rolul care i s-a conferit de Născătoare a Fiului lui Dumnezeu, făcut om, pentru salvarea lumii și a readucerii creaturii în comuniunea cu Dumnezeu, pe care a pierdut-o prin păcatul original.

Maria, „înzestrată cu har”, devine din acel moment al întâlnirii cu solul ceresc, total străbătută, imprimată, și transformată în întregime de har și de prezența lucrătoare a lui Dumnezeu. Nici unei femei nu i s-au mai făcut astfel de caracterizări.⁷

Cuvintele îngerului, consemnate în versetul 30, „ai aflat har la Dumnezeu” (εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ θεῷ), explică, de fapt, cauza pentru care Maria a devenit κεχαριτωμένη, și anume,

faptul că viața ei sfântă, trăită în deplină curăție trupească și ascultare desăvârșită de poruncile lui Dumnezeu, a făcut-o să dobândească „favor” sau „trecere” înaintea Creatorului tuturor.

Așadar, o parte din vrednicia Mariei își avea izvorul și în viața ei personală, care a făcut-o „preferată” cerului pentru planul veșnic al lui Dumnezeu de mântuire a omului.

(Va urma)

¹ Postul Mitropolit, Bartolomeu V. Anania, în Biblia care-i poartă numele, traduce verbul κατατέρπομαι cu expresia „fii plină de-năntare” (cf. Biblia sau Sfânta Scriptură, Ediție jubiliară a Sfântului Sinod, Versiune diortosită după Septuaginta, redactată și adnotată de BARTOLOMEU V. ANANIA, București, 2001, p. 1187).

² Cf. Stelian TOFANĂ, „Χαίρε și Κεχαριτωμένη (Lc. 1, 28). Sintagme angelice în definirea Mariei”, în Sfântul Luca. Apostol, Istoric și Evanghelist (Stelian Tofană - Coordonator), vol. II, Ed. „Presa Universitară Clujeană”, Cluj-Napoca, 2023, p. 24.

³ Proorocia lui Zaharia este citată, cu unele nuanțe, și de Evanghelistul

Matei, consemnând același eveniment al intrării lui Iisus în Ierusalim: „Spuneți fiicei Sionului: Iată, Împăratul tău vine la tine blând și șezând pe asin, și pe mânz, fiul celei de sub jug” (Mt. 21, 5).

⁴ Vezi detalii legate de sensurile semantice ale verbului κῆρυσσω în Vechiul Testament și în Noul Testament, la Gerhard FRIEDRICH, „κῆρυσσω...” în Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament (ThWzNT), Band III, Stuttgart-Berlin-Köln, 1990, pp. 698-703; Bartolomeu V. Anania îl traduce chiar cu expresia „rostește-te-n strigare”, subliniind importanța sensului său kerigmatic (cf. Biblia sau Sfânta Scriptură, p. 1198).

⁵ Cf. Stelian TOFANĂ, Introducere în Studiul Noului Testament (vol. 3). Evangheliile după Luca și Ioan, Ed. „Presa Universitară Clujeană”, Cluj-Napoca, 2001, p. 238. Vezi și M. F. BERROUARD, Homelie sur L'Évangile de Saint Jean, Bruges, 1969, p. 509.

⁶ ORIGEN, Scrieri alese, II, (Din Omiliile la Evanghelia după Luca), PSB 7, București 1982, pp. 88-89.

⁷ Pentru amănunte legate de sensul expresiei κεχαριτωμένη a se vedea: H. SCHÜRMANN, Das Lukasevangelium, Erster Teil (Kap. 1,1-9,50), 1969, pp. 44-45; E. R. COLE, „What did St. Luke mean by Kecharitomenē?”, în: AER 139 (1958), pp. 228-239; F. MUSSNER, „Die Verkündigungssperikope (Lk. 1, 26-28)”, în: KatBl 91 (1966), pp. 104-106; A. STROBEL, „Der Gruss an Maria (Lc. 1,28): eine philologische Betrachtung zu seinem Sinngehalt”, în: ZNW 53 (1962), pp. 86-110.

Familia și data nașterii lui Avram Iancu

Dr. Mircea-Gheorghe Abrudan

Eroul revoluției române din anii 1848-1849 s-a născut în Vidra de Sus, astăzi comuna Avram Iancu, județul Alba, în inima Munților Apuseni. Situată de-a lungul văii înguste a Arieșului Mic, în vremea lui Avram Iancu localitatea era compusă din case răsirate pe malul apei, pe micile terase ori la poalele dealurilor stâncoase. Peisajul pitoresc, dar mai ales climatul material și spiritual al munților și-au pus amprenta asupra caracterului, sufletului și personalității lui Avram Iancu. Cu alte cuvinte, mediul înconjurător în care eroul a văzut lumina zilei în vara anului 1824 a impregnat puternic și invariabil sufletul acestuia. Totodată, contactul nemijlocit cu plaiul, condițiile aspre ale vieții și muncii de zi cu zi din Apuseni i-au influențat spiritul, gândirea, conștiința și temperamentul. De aceea, „moțul între moți” a avut un caracter neșovăielnic, dârș, de-a dreptul intransigent, nefiind dispus spre compromis nici cu semenii, nici cu reprezentanții autorităților imperiale austriece în frunte cu împăratul Franz Joseph, pe care nu s-a eschivat în a-l cataloga drept „mincinos” în momentul în care va constata că lupta sau rezistența militară a moților din anii 1848-1849 nu va fi recompensată cu împlinirea promisiunilor făcute de imperiali în vremea „rebeliei”, adică a revoluției secesioniste maghiare, de fapt cu rezolvarea favorabilă pentru locuitorii munților a chestiunilor sociale, fiscale și funciare arzătoare, de care depindea în mare măsură soarta lor viitoare.

Să ne reamintim că moții trăiau o viață aspră, de munte, supusă atât preceptelor pastorale, datinelor religioase și obiceiurilor tradiționale, cât și poverii social-economice a iobăgiei, exploatați și asupriți de puterea politică seculară, pe ai cărei reprezentanți i-au considerat străini de neam și de lege. Deloc întâmplător, moții, în particular, și românii ardeleni, în general, și-au definit și numit datina, legea și neamul drept „românești” și „străbune”, lăsându-se îndrumați de juzi, gornici și preoți de „legea românească”, alergând mai degrabă la aceștia după sfat, povață și îndrumare decât la „domni” și la „tisturi”, adică la reprezentanții autorităților civile și militare habsburgice, așa cum o vor face și în anii „furtunoși” sau „viscolosi” din vremea revoluției. În anul 1888, Teofil Frâncu (1844-1903), un bun cunoscător al Apusenilor și al locuitorilor din munți îi descria pe moți în felul următor: „temperamentul lor e sangvinic și seriozitatea e caracteristica lor principală. Se însuflețesc iute și au o tărie de caracter atât de mare, încât dacă și-au propus ceva nu se lasă odată cu capul, chiar de ar trece prin sabie și foc, până ce nu-și ajung scopul, oricât de convinși ar fi de mai înainte despre relele urmări ce ar rezulta pentru ei în caz de neizbândă. Fățarnicia nu o cunosc acești copii ai munților și sinceritatea lor e de admirat. Cu străinii sunt mai rezervați; cred că toate relele de la ei vin pe capul lor, fără ca împăratul, în care moții au cea mai mare încredere, să știe de nedreptățile pe care le fac străinii în țară. Traiul lor e foarte simplu; ei se mulțumesc cu puțin, sunt sârguincioși, lucrători, cumpătați și foarte religioși. Crimele în aceste ținuturi sunt aproape necunoscute, iar despre sinucideri numai prin basme se vorbește”¹.

Într-o asemenea familie de moți și în această atmosferă s-a născut Avram Iancu „la vremea cireșelor” anului 1824, deci într-una din zilele lunilor iulie-august ale anului 1824. Preoții satului, Ioan și Vasile Gomboș, nu l-au înregistrat pe pruncul Avram în registrul botezaților parohiei ortodoxe Vidra de Sus, deși fratele său mai mare, Ioan Iancu, este menționat în respectivul catastif cu data de încreștinare la 22 februarie 1822. Specialiștii care au studiat acest detaliu biografic referitor la data nașterii lui Avram Iancu și a neconsemnării exacte a acesteia în registrul parohial din Vidra de Sus s-au străduit să deslușească această enigmă, oferind mai multe explicații plauzibile, cea mai credibilă fiind următoarea: omiterea datei nașterii și a botezului lui Avram Iancu se datorează nu atât unei erori sau neglijențe a preotului paroh, ci tocmai părinților acestuia, care n-au dorit ca preotul Vasile Gomboș, căruia mama lui Iancu îi era nașă de botez, să-l înregistreze pe mezinul lor în matricula satului, adică în registrul parohial de stare civilă, pentru a-l „scăpa de îndelungatul serviciu militar în slujba armatei austriece”, legea civilă din epocă stipulând că unul dintre feciorii fiecărei familii era sortit slujirii în oștile cezaro-crăiești ale habsburgilor².

Părinții eroului, **Alexandru Iancu** (1787-1855) și **Maria**, născută **Gligor** (1805-1868), erau iobagi pe domeniul fiscal al Câm-

peniului, ambii cu origini în perimetrul geografic al celor trei localități cu numele de Vidra (de Sus, Mijloc și Jos) de pe cursul Râului Mic, astăzi Arieșul Mic. Pe linie paternă ne este cunoscut nominal și bunicul lui Avram Iancu, și anume Gheorghe Iancu, preot ortodox în Vidra de Sus, care în anul 1784 a participat la Răscoala lui Horea, după unele mărturii fiind chiar rudă cu acesta, de unde și explicația mai târzie a lui Avram Iancu că este „nepotul lui Horea”, interpretată de unii mai degrabă ca o metaforă, nu ca o legătură de sânge. Preotul Gheorghe și preoteasa Gheorgheasa, cum e pomenită ca nașă și moașă în registrele bisericești din Vidra de Sus, au avut șapte copii: patru fete, botezate Sântioana, Maria, Zamfira și Ana, și trei feciori, botezați Alisandru (Alexandru), Avram și Ioan³.

Toți cei trei băieți au urmat școala confesională din satul natal și câteva clase la Câmpeni, apoi au ajuns gornici și juzi, adică pădurari și primari, în Vidra de Jos, de Mijloc și de Sus. Alexandru a rămas lângă părinții săi, moștenind vatra familiei și căsătorindu-se de tânăr cu o fată din partea locului, Maria Gligor. Respectați de săteni, Alisandru și Maria Iancu botează și cunună ca nași numeroși copii și tineri din Vidra de Sus, după cum ne dezvăluie filele registrelor parohiale de stare civilă ale localității lor de baștină. În primăvara anului 1848, Alisandru Iancu și-a vizitat fiul la Târgu Mureș, iar Isaia Moldovan, un contemporan care-l cunoscuse cu acel prilej, avea să-l descrie astfel: „un om frumos, înalt, îmbrăcat în port românesc: cioareci de habă, pieptar cusut cu fir de aur, un șerpar ținut asemenea ici-colea cu aur, om ca de 50-51 ani”⁴. Conform mărturiilor celor ce l-au cunoscut nemijlocit, în ultimii ani de viață Alexandru ar fi fost bolnav și ar fi murit paralizat, fiind înmormântat în ziua de 25 septembrie 1855, conform informațiilor notate de preotul paroh în registrul răposaților parohiei ortodoxe din Vidra de Sus, corespunzătoare calendarului iulian sau vechi, folosit pe atunci de români. Un document civil, numit „Conscrierea casului de mort”, întocmit în limba germană, la 25 februarie 1856, menționează data decesului lui Alexandru Iancu pe 2 octombrie, ceea ce corespunde calendarului gregorian sau pe stil nou, uzitat de autoritățile civile. În acest document aflăm detalii importante despre „averea lăsată de răposat” constând în „bani peșin, obligațiuni private, vite, mai mulți boi de jug, lână, câmpii, terenuri arabile, vin, fân, paie”, de unde observăm că familia Iancu din Vidra de Sus era una „fruntașă” ori înstărită. Cu trei luni înainte de a muri, Alexandru Iancu și-a întocmit testamentul – redactat la Vidra de Sus, în 26 iunie 1855, în limba română cu grafie chirilică, păstrat astăzi în colecțiile speciale ale Bibliotecii Centrale Universitare „Lucian Blaga” din Cluj-Napoca –, prin care își detalia averea, deținută în bani și proprietăți, lăsând-o moștenire soției Maria și fiilor Ioan și Avram, dar afierosind diferite sume de bani „pe seama sfintelor biserici” din Vidra de Sus, Vidra de Mijloc, Vidra de Jos, Deasupra Pietrei și din Cioara. Același document ne dezvăluie că Alexandru Iancu împrumutase sume importante de bani unor locuitori din Vidra de Sus, Bulzești, Luncoșoara și Sohodol, suma totală pe care moștenitorii trebuiau să o recupereze ridicându-se la 2.855 florini, ceea ce ar corespunde în puterea de cumpărare de astăzi, conform unui algoritm financiar al Băncii Naționale a Austriei, sumei de 49.733 euro⁵.

Mama eroului, Maria, a fost o femeie mică de statură, dar frumoasă, harnică și înțeleaptă, după cum o descriu contemporanii. I-a supraviețuit soțului treisprezece ani, trecând la cele veșnice în 31 martie 1868, la vârsta de 63 de ani. Fii ei, Ioan și Avram, au înmormântat-o lângă tatăl lor, la intrarea în cimitirul satului Vidra de Sus, în stânga aleii ce duce spre biserică, așezându-le la căpătâi o cruce de piatră, păstrată până în ziua de astăzi.

Conștienți de importanța școlii și a educației copiilor lor, Alexandru și Maria și-au îndrumat cei doi feciori spre școlile vremii. Averea pe care o aveau le-a permis să-i întrețină nu numai în arealul munților la Vidra de Sus, Câmpeni și Zlatna, ci și mai departe de casă la Sibiu și la Cluj, veniturile obținute de pe urma exploatarea pământurilor, precum lotul arător de opt jugăre și

câmpurile de fânațe, dar și a creșterii animalelor, însumând vaci cu lapte, boi de jug, câțiva cai, porci și oi numeroase, ridicându-i vizibil în comparație cu sărăcia și lipsurile care copleșeau majoritatea populației din Munții Apuseni. Același venituri le-au permis să-și construiască în curtea casei părintești o casă nouă cu două încăperi, așezată pe temelie de piatră și acoperită cu șindrilă, dar și să-l poarte pe Ioan la Seminarul teologic din Sibiu, iar pe Avram la liceul liber regesc din Cluj, spre a-l face pe primul preot, iar pe al doilea avocat ori notar.

Între 1837 și 1841, Avram Iancu a studiat la gimnaziul inferior din Zlatna, pe care l-a absolvit ca eminent, iar între 1841 și 1845 a urmat „științele filosofice și juridice” la vestitul liceu catolic al călugărilor piariști și la facultatea de drept din Cluj, unde a învățat în limbile maghiară și latină. Fratele său mai mare finalizează în 1841 cursurile teologice de la Sibiu, iar în 12 octombrie 1841 se căsătorește cu Ana Gomboș a lui Vasile la biserică din Vidra de Sus, fiind hirotonit preot de episcopul Vasile Moga pentru parohia din satul natal. Sătenii l-au poreclit „Popa Lepedeu” pentru că avea o statură înaltă, firea sa fiind diferită de a fratelui său mai mic, Avramuț, alături de care participă la luptele de apărare a munților în vremea revoluției. Neînțelegerile cu Avram au apărut și s-au accentuat după 1850, preotul Ioan luând partea tatălui Alexandru Iancu. Cauza neînțelegerilor, după cum ne-o arată cei ce le-au studiat în amănunțime viața, este una recurentă în lumea tradițională satească, și anume moștenirea averii părintești, popa Ioan pretinzând mai mult decât i se cuvenea și urmărind să-și însușească și casa părintească, deși nu avea copii, trăind doar alături de soția sa Maria și, până la moartea părinților, de tatăl și mama sa. Aflat mai mult pe drumuri, fratele mai mic Avram, e trimis nu o dată să-și ia moștenire de la armatele sale, ușa casei părintești fiindu-i închisă. Cu toate acestea, Avramuț nu și-a urât fratele, nici nu l-a clevetit, iar când a închis ochii pentru totdeauna, în 20 august 1871, a avut tăria să-l ierte și să participe la prohodirea sa în ziua de 22 august 1871, conducându-l pe ultimul drum spre țințirul din spatele bisericii parohiei Vidra de Sus, unde i-a fixat o Cruce de piatră pe care s-a dăltuit: „Ioan Iancu, Paroh Grec(o) Res(ăritean). La anul 1871 aug(ust) 22 de zile, își dede sufletul în mâna Creatorului seu, în etate de 52 ani”⁶.

Avram Iancu a cules de la profesorii săi învățătura solidă și cunoștințele felurite în materie de științe juridice și filosofice, iar hrana sufletească și culturală a căutat-o în mica comunitate românească a Clujului, în amintirile vieții țărănești din Apuseni și în societatea studențească „Aurora”, pe care o alcătuiseră elevii români ai liceului piarist. Cei mai mulți dintre ei erau fii de preoți, mici nobili, dascăli sau iobagi, amintiți nominal de Nicolae Popea sau Ioan Pușcariu în scrierile lor istorice. După absolvirea studiilor juridice la Cluj, Iancu a încercat să ocupe o funcție administrativă la sediul finanțelor ardeleni de la Sibiu, dar nu reușește să pătrundă în rândurile funcționărimii, deoarece erau angajați aproape exclusiv aristocrați maghiari și patricieni sași. De aceea a plecat la Târgu Mureș și s-a înrolat în rândurile canceliștilor, adică a celor ce urmau stagiul de practică avocațescă pe lângă Curtea Supremă de Justiție a Transilvaniei aspirând la o carieră de avocat. La Târgu Mureș îl va prinde izbucnirea revoluției pașoptiste, care-l va împinge în prim planul vieții sociale, politice și militare a Transilvaniei anilor 1848-1850. La nici douăzeci și cinci de ani, tânărul avocat va deveni „măria sa domnul ghenearl și al nostru preamilstov ocărmuitoriu și apărătoriu”, cum îl numea preotul Nicolae Raica din Cetea la 17 iunie 1849, fiind reținut în memoria colectivă a moților cu apelativul de „rege” și „crăișor al munților”⁷.

Evaluându-i măsura faptelor în contextul epocii, consider că preotul Vasile Gomboș din Vidra de Sus i-a fixat lui Avram Iancu cel mai bine rolul în istoria românilor ardeleni scriind în „Protocolul morților parohiei ortodoxe române Vidra de Sus” la rubrica intitulată „meseria celui mort” următoarea sintagmă: „**Avram Iancu, Eroul Românilor**”.

¹ Teofil Frâncu, George Candrea, *Românii din Munții Apuseni (moții)*, îngrijire ediție și note de Dr. Marius Mureșan, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2019, p. 96.

² Florian Dudaș, *Neamul lui Avram Iancu. Scurt excurs genealogic*, ediția a doua, Editura Lumina, Oradea, 2002.

³ Silviu Dragomir, *Avram Iancu. O viață de erou*, ediție îngrijită, studiu introductiv și notă asupra ediției de Ioan Bolovan și Sorin Șipoș, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2022, p. 85-105.

⁴ Florian Dudaș, *Neamul lui Avram Iancu*, p. 10.

⁵ Ela Cosma, Varga Attila (coord.), *Avram Iancu – 150 de ani de la moarte. Studii și comunicări*, Editura Argonaut/Editura Mega, Cluj-Napoca, 2023, p. 100-117.

⁶ Florian Dudaș, *Neamul lui Avram Iancu*, p. 16.

⁷ Gelu Neamțu, *Avram Iancu – mit, realitate, simbol* –, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2012, p. 72.



Protopopul Martir de la Huedin

Dr. Diana Lostun

Serviciul Județean Satu Mare al Arhivelor Naționale

Seemnalăm cu bucurie apariția volumului omagial închinat protopopului ortodox erou și martir, Aurel Munteanu din Huedin, ediție îngrijită de Mădălin-Sebastian Lung, un tânăr cercetător ce a scos la lumină, din fonduri de arhivă, documente valoroase, culese și scrise de preotul greco-catolic, Valeriu Gr. Sima.

Lăsând la o parte tot ce ne desparte, prețuind la adevărata valoare tot ce ne unește, părintele Sima, preot greco-catolic, ne prezintă într-un mod obiectiv și nepărtinitor viața, activitatea, slujirea, faptele mărețe, modestia, bunătatea, dar și moartea martirică a unui preot ortodox, ajuns Protopop de Huedin. Fire întreprinzătoare și luptătoare, cu demnitate și onoare și-a trăit viața până la sacrificiul suprem.

Ediția de față este însoțită de un studiu introductiv și de note integrate în lucrare, editorul simțind nevoia să vină cu unele precizări edificatoare.

Prefața la volum este întocmită de reputatul profesor universitar Dr. Dragomir Costineanu de la Universitatea Sorbona, care se declară încântat să colaboreze cu tânărul editor.

Pentru a înțelege mai bine evenimentele petrecute în Ardealul de Nord, autorul prefeței ne oferă o viziune globală pentru a depăși cadrul strict național și local, după cum însuși mărturisește. Incursiunea în istoria momentului, declanșarea celui de-al Doilea Război Mondial, Primul Dictat de la Viena, Pactul Molotov-Ribbentrop, Al Doilea Dictat de la Viena, oferă Ungariei revizioniste șansa de a-și împlini visul. Retragera Armatei Române de pe teritoriul cedat Ungariei și înaintarea armatei maghiare este marcat de evenimente tragice ce aveau să se imprime în ființa unui popor pașnic și înțeleghător. Doar în acest context, consideră domnul profesor Costineanu s-ar putea înțelege cele petrecute în Huedin cu protopopul ortodox. Se credea probabil, că se va răspunde la provocări cu alte abuzuri de către populația locală.

În continuarea expunerii, se face o analiză a personalității protopopului martirizat și a eroului sublocotenent - Gheorghe Nicula, omorât în același timp cu părintele protopop.

Datele biografice ale părintelui Valeriu Sima, autorul acestui material documentar sunt succint prezentate, pentru ca în finalul prefeței să descoperim cele mai importante trăsături ale personalității protopopului martir de la Huedin.

Materialul documentar întocmit de părintele Valeriu Sima, preot greco-catolic și păstrat la Arhivele Naționale din Cluj, în Fondul Personal „Valeriu Sima” este centrat pe personalitatea, activitatea și moartea eroică a unui protopop ortodox din Huedin. Pe cei doi preoți îi unesc în primul rând iubirea de neam și respectul față de credincioșii pe care îi păstoresc. Studiile de teologie, filosofie, litere dar și cursurile de pedagogie absolvite și-au pus amprenta puternic asupra personalității sale. A activat ca și părintele protopop, ca preot, învățător dar și director. Spre deosebire de părintele Munteanu, părintele Sima a avut o bogată activitate politică, fiind membru a mai multor partide. A publicat articole și studii în mai multe ziare și reviste. Datorită orientării politice a fost condamnat de două ori, executând ani mulți de pușcărie. A slujit 11 ani în parohia Mărgău, ca preot ortodox, răstimp în care a scris monografia școlii din localitate și istoricul parohiei.

O schiță monografică interesantă a Bisericii Ortodoxe din Huedin, a fost întocmită de părintele protopop Munteanu și publicată în suplimentul revistei „Renașterea”, nr. 41 din 1934. Probabil a fost întocmită cu ocazia sfințirii bisericii cu hramul „Sfântului Ierarh Nicolae”, zidire ridicată cu foarte mare efort material și financiar de către ortodocșii din localitate. Monografia se întinde pe 10 pagini și este structurată în 5 părți: Orașul Huedin, Filia Huedin, Parohia Huedin, Capela ortodoxă și Biserica Ortodoxă. Autorul, își începe expunere cu o amplă încadrare geografică a localității Huedin, descriindu-ne pitorescul zonei, pe care îl denumește „colț de rai” și „pământ binecuvântat de Dumnezeu”. Nu are cum să nu te farmece descrierea făcută, iar incursiunea în istorie pornește de la denumirea localității ca având origine slavă, însemnând „gutuieste”, adică zonă în care cresc gutui. Fiind o zonă bogată, orașul s-a dezvoltat rapid, românii și slavii fiind primii locuitori ai Huedinului, iar religia acestora ortodoxă. Mult mai târziu s-au așezat maghiarii și evreii. În timpul ocupației maghiare, nu era nici o școală românească în localitate, după Unirea din 1918 s-au înființat 4. Parohii românești în localitate nu au fost, decât două înființate relativ recent. Populația, conform recensămintelor din 1881, 1891, 1900 și 1932 a fost într-o ușoară creștere, între locuitori predominând maghiarii reformati și evreii.

Cu toate că documentele vremii vorbesc despre existența unor familii de români în zonă, aceștia nu aveau preot și biserică. Despre o organizare bisericească românească în Huedin, nu putem vorbi decât din anul 1869, când acesta devine filie la parohia ortodoxă din Călata, avându-l ca preot pe Gavril Condor până în 1916, pentru ca mai apoi filia să fie administrată de parohul din Călățele, Cornel Condor. Uneori nevoițele sufletești ale credincioșilor din Huedin erau împlinite de preoții din Buteni și Valea Drăganului, iar în caz de forță majoră și de preoții greco-catolici din jur. Constatăm că ecumenismul zonal funcționa foarte bine și doar în folosul credincioșilor români.

După înființarea României Mari, reînființându-se Episcopia Vadului, Feleacului și Clujului în anul 1921, președintele consistoriului eparhial din Cluj, îl numește pe preotul din Călata, Teodor Toader ca administrator parohial. Deși numărul credincioșilor ortodocși era mic, 112 persoane, adică 30 de familii, în ședința din 5 decembrie 1920 s-a ales primul consiliu parohial format din 30 de membri, care a stabilit printre altele și venitul preotului. Scoaterea la concurs a postului vacant de paroh în Huedin și prezentarea la concurs a unui singur candidat în persoana lui Alexandru Galea, fost preot în Nan-Hidișel, face ca pentru o perioadă scurtă de timp acesta să ocupe acest post. S-a străduit să obțină un loc pentru construirea casei parohiale, căci locuia cu chirie. Parohia era însă săracă și cu puțini credincioși, fapt care îl determină pe preot să ceară mutarea în altă parohie. I-a urmat în parohie, Aurel Munteanu parohul din Valea Drăganului, care a devenit administrator protopopesec al noului tract din Huedin. Doar datorită experienței sale acumulate, a viziunii sale deosebite, a capacității sale organizatorice, comunicator și intelectual rasat, a izbutit să înzestreze parohia cu cele necesare, clădind edificiul bisericii, o podoabă arhitecturală a zonei. S-a îngrijit de enoriașii săi, sporind numărul credincioșilor, iar prin înființarea băncii populare „Fântânele” s-a ocupat de întărirea vieții economice. A avut mereu sprijinul intelectualității din oraș, care l-a ajutat în amenajarea capelei, mai apoi s-au implicat în strângerea de fonduri pentru dotarea acesteia cu cele necesare. Părintele protopop Aurel a pus bazele înființării unei biblioteci parohiale, care a ajuns să numere peste 300 de volume, toate din donații personale.

Pentru construirea lăcașului de cult, s-au cheltuit în ani energii și fonduri materiale imense. Însuflețirea preotului, dar și a credincioșilor a făcut ca strângerea banilor necesari din donații, colecte ori apeluri la autorități să pară mai ușoară. De la studierea diferitelor planuri de biserici, aprobarea unuia, la asigurarea materialelor de construcție, a terenului pe care să se construiască „Catedrala Moșilor”, a punerii pietrei de temelie la 20 septembrie 1931 și până la finalizarea ei în 1934, toate aceste etape au fost atent supravegheate și controlate de parohul local și de comisia de edificare. La sfințirea bisericii, aceasta a primit hramul „Sfântului Ierarh Nicolae”.

Părintele Aurel Munteanu s-a remarcat în mod deosebit și în plan cultural. A fost președintele Despărțământului Huedin al Astrei. Pentru început asociația îl avea ca președinte pe avocatul Simion Tămaș și purta denumirea de „Despărțământul Hida-Huedin”. Asociația edita în 1911 o gazetă intitulată „Sfătuitorul”, având un comitet de redacție. La 9 iulie 1914, aflăm din însemnările făcute de protopopul din Huedin, că această asociație s-a separat în două, existând un Despărțământ pentru Hida și altul pentru Huedin. Din motive de război, funcționarea acestora a fost sistată până la 20 aprilie 1920 când s-a ales un nou președinte în persoana parohului din Valea Drăganului. După reînființarea Despărțământului, organul oficial devine gazeta „Huedinul”, al cărui prim număr a apărut la 25 octombrie 1925. Asociația se întâlnea anual în ședințe și adunări generale, la care participau intelectuali de vază. Sub egida asociației se organizau manifestări diverse, expoziții, serbări, spectacole și reprezentații teatrale.

Doctorul Vasile Pașca, fost medic primar al Spitalului din Huedin, întocmește un „medalion biografic” în amintirea protopopului martir Aurel Munteanu, omorât cu cruzime în ziua de 10 septembrie 1940 de o bandă de criminali, articol pe care îl publică în periodicul „Ardealul”, nr. 17, pagina 6, având în centrul paginii imaginea acestuia.

Parcurgând această biografie, aflăm faptul că Aurel Munteanu s-a născut la data de 2 mai 1882, într-o comună din județul

Făgăraș, din părinți țărani: Nicolae și Maria, ca al doilea fiu al familiei. Școala primară o urmează în sat. Deoarece familia nu intenționa să-l trimită la Făgăraș pentru a-și continua studiile, tânărul Aurel fuge de acasă, dorind să se înscrie la liceu, în Făgăraș. Se întoarce acasă, deoarece fără acordul părinților nu se putea înscrie. În cele din urmă înduplecându-și părinții urmează un an de liceu la Făgăraș, doi ani la liceul săsesc din Sibiu, doi ani la liceul din Blaj, pentru ca să se întoarcă din nou la Sibiu unde își finalizează liceul și obține diploma de bacalaureat. La dorința părinților se înscrie la seminarul teologic din Sibiu, pe care îl absolvă după care se înscrie la Cluj la facultatea de drept.

Se căsătorește în anul 1907 cu Lucreția, fiica preotului din Miloan. Cea care va ajunge să-i fie soție, se va dovedi a fi o soție harnică și pricepută, care îi va asigura tot confortul pentru a se putea preocupa de toate pasiunile sale.

Pastorația și-o începe în Valea Drăganului, o comună mare și românească în care avea 2600 de credincioși. A organizat școala din localitate și a asigurat dascălii necesari în vederea educării tinerețului. S-a îngrijit să construiască o casă parohială în sat, a reparat biserica și a rezidit școala. A înființat o bancă populară, o cooperativă dar și o bibliotecă, cărțile fiind donate de domnia sa. S-a străduit să ridice economic și cultural pe cei pe care îi păstorea, predicând frumos și ținând conferințe cu subiecte istorice diverse și literare.

Mutarea la Huedin, a făcut să ia contact cu intelectualii din zonă, care mereu i-au fost alături și l-au sprijinit în activitățile sale. A fost un preot model, un om bun și îngăduitor, dar și un deputat sau senator în guvernele Averescu-Goga.

Ca protopop a ajutat la ridicarea ori repararea multor biserici, ca președinte a Despărțământului Huedin al Astrei a înființat gazete, iar ca membru în comitetele școlare și-a pus amprenta în progresul cultural și național al elevilor. Orator de elită, glasul său se auzea la orice serbare culturală și națională. Avea gata pentru tipar o monografie a județului Cluj și o istorie a protopopiatului Huedin, manuscrise ce i-au fost distruse când i s-a devastat casa.

În timpul intrării trupelor maghiare în Huedin, părintele Aurel era cel care îi îmbărbăta pe credincioși și le dădea curajul necesar. Spusele predicii rostite în 8 septembrie 1940 avea să rămână mult timp în memoria păstorilor săi. Le zicea așa:

„Nu plângeți! Că un act de nedreptate nu putea dura veșnic!” ... Cine ar fi zis că peste două zile va fi răpus de mâini criminale!

În încheierea articolului, doctorul Vasile Pașca consideră faptul că posteritatea va trebui să eternizeze figura protopopului erou, aceasta fiind aproape o obligație.

Sub semnătura lui Horia Almașu este publicat în ziarul „Tribuna” din 12 septembrie 1943 un articol închinat „Leului Munților” așa cum era numit părintele protopop Aurel Munteanu de către renumitul profesor Iuliu Hațieganu, rectorul universității din Cluj, amândoi participanți la o amplă manifestare culturală și adunare națională, la Florești, lângă Cluj, la finele lunii august, anul 1940. La trei ani de la trecerea în eternitate, se cuvine să-i evocăm personalitatea părintelui protopop Munteanu, așa cum se cuvine ca unui erou. Sunt amintiți înaintașii Brâncoveanu, Vladimirescu, Mihai Viteazul, Horia, Avram Iancu, Ciordaș și Bolcaș, spre a enumera doar câțiva dintre eroii neamului care au dat tributul pe altarul Patriei. Autorul omagiului ne îndeamnă pe toți să plecăm genunchii, să rostim o rugăciune în amintirea „Leului Munților”, cel care a avut o moarte atât de dramatică.

Fiica și ginerelul protopopului Aurel Munteanu, Felicia și Gheorghe Vechiu, au întocmit un memoriu în anul 1973. Sunt evocate în acesta toate momentele importante din viața părintelui lor, Aurel Munteanu, începând cu nașterea sa, continuând cu pregătirea școlară, căsătoria, viața de familie, realizările profesionale și terminând cu evenimentul tragic al morții sale din ziua de 10 septembrie 1940. Din acest memoriu aflăm că părintele protopop Munteanu a fost omorât de criminali fascisto-horthiști pe când se ducea la o înmormântare. Descrierea scenei omorului este îngrozitoare, iar torturile la care a fost supus atât el cât și sublocotenentul Gheorghe Nicula, greu de descris.

Asasinarea și cauzele asasinării după judecarea procesului de către Tribunalul Cluj, apoi de Tribunalul Capitalei au fost înaintate văduvei părintelui. Din sentință reiese faptul că acești criminali au fost condamnați, unii la moarte, alții la muncă silnică pe viață, alții la muncă silnică pe timp mărginit pentru crime de război.

(Va urma)



Varga Attila, Vasile Rojneac, Teofil Tia, *Institutul/Academia Teologică Ortodoxă Română din Cluj. Fonduri de Arhivă I (1924-1938)*, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2024, 182 p.

În anul centenarului învățământului teologic superior ortodox din Cluj-Napoca, cu binecuvântarea Înaltpreasfinției Sale Andrei, Arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului și Mitropolit al Clujului, Maramureșului și Sălajului a văzut lumina tiparului, sub egida Editurii Renașterea, un volum cu

caracter inedit, un ghid al documentelor din arhiva Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, din perioada 1924-1938.

Cartea se deschide cu o *Notă asupra ediției* în care autorii, reprezentanți a trei prestigioase instituții clujene, afirmă: „fondurile documentare ale Institutul/Academia Teologică Ortodoxă Română din Cluj se numără cu siguranță printre cele mai interesante și mai prețioase din cele care se păstrează în cadrul Arhivei Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a Vadului, Feleacului și Clujului. Aceste surse primare extrem de importante pentru istoria învățământului confesional din Transilvania secolului al XX-lea, s-au păstrat în condiții foarte bune ceea ce ne-a facilitat mult operațiunile de ordonare și numerotare conform regulilor arhivistice în vigoare” (p. 5). Lucrarea este proiectată în două volume, cel de față conținând documente din primii 15 ani de activitate a instituției de învățământ teologic, iar cel de-al doilea se va raporta la perioada 1939-1952.

Părintele Mitropolit Andrei semnează un cuvânt intitulat: *Cultivarea memoriei de început a Școlii Teologice Clujene*. Referindu-se la Episcopul Nicolae Ivan, Înaltpreasfinția Sa subliniază: „Este greu de rezumat ce a făcut omul acesta pentru Cluj, pentru Eparhia noastră și, în final, pentru Transilvania și pentru Țară...a ridicat Catedrala Mitropolitană, a procurat reședința Arhiepiscopală, a ctitorit biserica „Sfântul Nicolae” de pe strada Horea, a scos foaia eparhială „Renașterea”, a construit mănăstiri și biserici, înființat tipografia, a pus pe picioare multe activități productive, dar mai ales, gândindu-se la misiunea și viitorul Bisericii, în anul 1924, a înființat Institutul Teologic” (p. 7). De asemenea, îi felicită pe toți cei implicați în realizarea acestui proiect editorial.

Secțiunea: *O premieră în literatura teologică de specialitate* aparține Prof. univ. dr. Ioan Bolovan, membru corespondent al Academiei Române, directorul Institutului de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca, care apreciază că: „tinerii teologi ortodocși, cau au venit să se înscrie la Institutul/Academia Teologică din Cluj, au fost în grija celor mai luminate și celor maicompetente minți ale aceluși timp, profesori de mare valoare, care au știut să formeze nu doar vocații, ci și caractere, deopotrivă” (p. 10). De asemenea, „instituția venerabilă și onoprabilă pe care o aniversăm azi, la un secol de existență în slujba Bisericii și a Neamului, a creat, inevitabil, documente care atestă viața cadrelor didactice, a studenților, spiritul și complexitatea vremurilor. Arhivele (deopotrivă laice și eceziastice, publice sau private) sunt instituții de maximă importanță în viața unei națiuni, fiindcă păstrează și promovează valorile nnaționale” (p. 10). Prezentul volum demonstrează că „arhivele Bisericii Ortodoxe Române nu sunt inaccesibile, așa cum, pe nedrept, afirmă mulți, iar bunul simț, respectul reciproc, colegialitatea și onestitatea, sunt valori care, similar Generației de Aur din vremea Episcopului Nicolae Ivan, apropie oameni și conduce spre realizări profesionale notabile” (p. 11).

Un *Mesaj de Centenar* este adresat de Părintele Arhim. prof. univ. dr. habil. Teofil Tia, decanul Facultății de Teologie Ortodoxă a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, care mulțumește tuturor celor implicați în realizarea și publicare ghidului de față și constată în urma unor profunde analiza de Teologie, psihologie și sociologie pastorală: „într-o lume aflată în mare derută și dezorientare axiologică cauzate de evacuarea transcendenței din planul existenței cotidiene, misiunea Teologiei ortodoxe este de a readuce în lume simțul prezenței lui Dumnezeu, într-o manieră credibilă și de mare impact...Teologia ortodoxă de la Cluj a însemnat, la înființare, un plus de relevanță publică pentru românismul din Ardealul de Nord; astăzi într-o universitate multiculturală, ea are rolul de a proclama splendoarea Ortodoxiei în panorama de ansamblu a creștinismului transilvănean și mondial. Vocația rămâne aceea de a converti „minți” și de a preschimba „inimi”, adică de a îmbogăți și transfigura atât etajul cognitiv, cât și etajul emoțional al ființei umane” (p. 13). Astfel, „centenarul Teologiei Ortodoxe clujene este șansa unui bilanț, a unei recalibrări a forțelor și a unei investiții dinamice și pline de speranță în viitor, călăuziți de lumina Dumnezeului Treimic și plini de forța credinței lucrătoare prin iubire” (p. 14).

Studiul foarte bogat în informații: *Institutul/Academia Teologică Ortodoxă Română din Cluj. Reper al învățământului confesional transilvănean* îl are ca autor pe Pr. dr. Vasile Rojneac, arhivarul Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului și constituie o incursiune în istoria acestei instituții de învățământ superior teologic din capitala culturală și spi-

rituală a Transilvaniei dintre anii 1924-1952. Piatra de temelie a învățământului teologic ortodox la Cluj a fost pusă de Episcopul Nicolae Ivan, sprijinit de mulți colaboratori între care trebuie remarcat Prof. univ. dr. Alexandru Lapedatu, ministru al Cultelor și Artelor. Visul ierarhului pomenit ca Facultatea de Teologie să funcționeze în cadrul Universității clujene (alături de cele patru facultăți existente atunci: Litere, Științe, Drept și Medicină) nu s-a putut împlini numai în anul 1992 când Institutul Teologic Ortodox de grad universitar devine Facultatea de Teologie Ortodoxă din cadrul Universității „Babeș-Bolyai”. Între 1924-1925 a funcționat Institutul Teologic, între 1925-1948 Academia Teologică, iar între 1948-1952, când a fost desființat în mod samavolnic de autoritățile comuniste Institutul Teologic Ortodox de grad universitar, cu dreptul de a acorda absolvenților titlul de „licențiat în Teologie”. Opera de ctitorire a Episcopului Nicolae Ivan va fi continuată de succesorul său, Episcopul Nicolae Colan în perioada 1936-1952, deoarece „existența școlilor teologice într-o eparhie este nu numai o necesitate de ordin administrativ, ci și o prioritate a fiecărui Chiriarh, care își exercită slujirea învățătoarească și misionar-pastorală între păstoriții săi” (p. 17). Sunt amintite aici numele tuturor cadrelor didactice care au predat la vechiul Institut/Academie Teologică Ortodoxă de la Cluj, dar și achiziționarea unui imobil (1925) construirea și inaugurarea unui nou local și târnosirea paraclisului (1939).

În partea a doua a studiului sunt enumerate aparițiile editoriale care reflectă viața și activitatea Institutului/Academiei Teologice Ortodoxe din Cluj: *Anuarul Academiei* (au apărut doar 5 tomuri pentru anii: 1924-1930, 1935-1937, 1937-1938 și 1939-1940 - a fost reactivat din 1990), *Almanahul Societății Academice „Credința Ortodoxă”* (un singur număr pe anii 1924/1925-1929-1930), volumul *Academia Teologică Ortodoxă Română. 10 ani în slujba Bisericii și a neamului (1924-1934)*, diferite materiale publicate în *Renașterea*, organul oficial al Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului, iar după 1990: Pr. prof. univ. dr. Alexandru Moraru, *Învățământul Teologice Universitar Ortodox din Cluj (1924-1952)*, Ed. Presa Universitară Clujeană, 1996 (ediția a II-a, Ed. Renașterea, 2020), Pr. prof. univ. dr. Alexandru Moraru, *Învățământul Teologice Universitar Ortodox Românde din Cluj-Napoca - schiță istorică*, Ed. Presa Universitară Clujeană, 2009, Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă și Prof. univ. dr. Mircea-Gelu Buta, *Memorabila momenta/Clipe memorabile*, Ed. Presa Universitară Clujeană, 2016, Pr. prof. univ. dr. Alexandru Moraru și Pr. lect. univ. dr. Cosmin Cosmuța, *Mărturiile documentare privitoare la activitatea Episcopului Nicolae Ivan (1921-1936)*, vol I, Ed. Presa Universitară Clujeană, 2023, albumul Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu și Pr. prof. univ. dr. Ștefan Iloaie (coord.), *90 de ani de la înființarea Academiei Teologice din Cluj (1924-2014)*, Ed. Renașterea, 2014, tomul XVIII al Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca (2014-2015) și studiul Dr. Paul-Ersilian Roșca, *Priorități pastorale ale Episcopului Nicolae Ivan reflectate în Procesele verbale așe ședințelor Consistoriului Eparhial în Calendarul Renașterea*, 2021.

Inventarul fondurilor arhivei Institutului/Academiei Teologice Ortodoxe Române din Cluj este organizat în două părți: I. *Matricole. Registre* și II. *Correspondență*. Procesul de clasificare riguroasă, ordonare cronologică, numerotare, conservare și restaurare (în unele cazuri) a documentelor a fost realizat, în cea mai mare parte, prin efortul susținut al d-lui cercetător științific (gradul II) Dr. Varga Attila Carol de la Institutul de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca al Academiei Române. Toate acestea atestă existența unei ample corespondențe a Institutului/Academiei cu studenții, absolvenții sau cu diferite instituții din Transilvania și din întreaga țară: Patriarhia Română, centre eparhiale (Maramureș, Caransebeș, Huși), protopopiate, oficii parohiale, organisme ale administrației centrale și locale (Ministerul Educației, Ministerul Cultelor, Ministerul Lucrărilor Publice, prefecturi, primării) Academia Română, Universitatea „Regele Ferdinand I” din Cluj, Academia Teologică din Arad, Academia Teologică din Caransebeș, Facultatea de Teologie din Cernăuți, licee, Frăția Ortodoxă Română, Societatea Științifică Literară „Tinerimea Română”, Societatea pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina, Societatea Femeilor Ortodoxe, Societatea Studenților „Credința Ortodoxă” etc. Trebuie să avem în vedere că un anumit număr de documente, datorită vitregiilor istoriei, au dispărut (prin distrugere sau pierdere), la desființarea institutului în 1952, dar cele mai multe au fost salvate, preluate în Arhiva Arhiepiscopiei Clujului, iar după 1990 redate succesoarei de drept a acestuia Facultatea de Teologie Ortodoxă.

În loc de încheiere este reprodus un fragment din discursul Episcopului Nicolae Ivan de la inaugurarea festivă a Institutului Teologic Ortodox Român din Cluj din 1924.

Secțiunea *Anexe foto* redă portretele ierarhilor Nicolae Ivan și Nicolae Colan, o fotografie de la inaugurarea noului sediu pentru cursuri din 1 octombrie 1925, o fotografie a Episcopului Nicolae Colan ieșind de la cursuri și o fotografie de grup cu profesorii și studenții Academiei (preluate din Arhiva Arhiepiscopiei Ortodoxe a Vadului, Feleacului și Clujului).

Bibliografia conține surse inedite (Fond Institutul/Academia Teologică Ortodoxă din Cluj) și edite: cărți, studii și reviste.

Le mulțumim celor trei distinși autori care oferă acest prețios instrument de lucru, un foarte util ghid al fondurilor de arhivă, important pentru cultivarea memoriei academice clujene și totodată pentru istoria bisericească și cea culturală, în general.

Dr. Dacian But-Căpușan

Aniversarea a 30 de ani de parteneriat cu Episcopia Evanghelică Luterană din Württemberg, Germania

Darius Echim



Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului aniversează anul acesta 30 de ani de parteneriat cu Episcopia Evanghelică Luterană din Württemberg, Germania. Pentru a marca acest moment aniversar, la invitația și cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Andrei, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului și Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului, o delegație germană a fost prezentă la Cluj-Napoca.

Delegația, condusă de Eminentă Sa Ernst-Wilhelm Gohl, Episcop evanghelic-luteran de Württemberg, a participat sâmbătă, 6 iulie 2024, de la ora 10:00, la o ședință retrospectivă, în cadrul căreia au fost apreciate eforturile făcute din partea celor două eparhii partener în decursul celor 30 ani de existență a acestei colaborări. De asemenea, s-au făcut propuneri de consolidare și promovare a acestui parteneriat.

În a doua parte a zilei, de la ora 16.00, în sala de ședințe a Centrului Eparhial din Cluj-Napoca, oaspeții germani, însoțiți de gazdele lor, s-au întâlnit cu Înaltpreasfințitul Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Andrei, în cadrul unei ședințe aniversare. Cu acest prilej, Înaltpreasfințitul Părinte Andrei și Episcopul luteran Ernst-Wilhelm Gohl, prin cuvântările lor, au realizat un bilanț, dar și o prognoză a viitorului acestor relații.

„Dăm slavă lui Dumnezeu pentru acest parteneriat și ne bucurăm că sunteți din nou prezenți în eparhia noastră. Legătura dintre Biserica Ortodoxă și Biserica Evanghelică are importanța sa. (...) Toate aceste întâlniri cu caracter practic și social-filantropic urmăresc, în cele din urmă, cel mai important lucru: refacerea unității creștine, așa cum Mântuitorul Hristos, înainte de Pătimirile Sale de bunăvoie, S-a rugat: «Ca toți să fie una, precum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia în Noi să fie una, ca lumea să creadă că Tu M-ai trimis» (Ioan 17, 21). (...) Să ne ajute Bunul Dumnezeu să facem lucruri foarte bune în continuare, iar simplul fapt că ne întâlnim este, din punct de vedere duhovnicesc, foarte important,” a spus Părintele Mitropolit Andrei.

„Ne bucurăm foarte mult că am avut această minunăție și binecuvântată ocazie a unui parteneriat de 30 de ani cu Arhiepiscopia Clujului. Avem marea nădejde și ne rugăm lui Dumnezeu să continuăm cel puțin încă 30 de ani de acum înainte, astfel încât să dăm o mărturie în lumea de astăzi că a fi creștin înseamnă a fi purtător de nădejde și de bucurie”, a afirmat Eminentă Sa Ernst-Wilhelm Gohl.

La această întâlnire au luat parte și membri ai Permanenței Consiliului Eparhial, responsabilii pentru activitățile cu tinerii din Arhiepiscopia Clujului, precum și alți colaboratori și invitați. Printre gazdele delegației, se numără și inițiatorii și promotorii acestui parteneriat, părintele prof. univ. dr. Ștefan Iloaie și părintele conf. univ. dr. Radu Preda, ambii cadre didactice la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca.

În cei 30 de ani de parteneriat s-au realizat numeroase schimburi ce au vizat mai multe domenii.

Prin prisma acestui parteneriat, în decursul celor 30 de ani s-au realizat următoarele lucrări și proiecte: lucrări de modernizare și restaurare la edificiul Catedralei Mitropolitane din Cluj-Napoca; lucrări la mănăstirile Salva, Florești și Piatra Fântânele; s-a contribuit la edificarea Centrului de Îngrijiri Paliative „Sfântul Nectarie”; s-a tipărit primul catehism din România după Revoluția din Decembrie 1989, împreună cu o carte de rugăciuni ortodoxă; s-a organizat căminul de bătrâni la Mocii, primul de acest fel din Arhiepiscopie; s-a deschis Policlinica „Christiana” din Cluj-Napoca; s-a înființat postul Radio Renașterea; s-au organizat numeroase tabere de tineret, inclusiv tabăra de lucru româno-germană de la Mănăstirea Piatra Fântânele. De asemenea, au fost și sunt sprijiniți cu burse mulți tineri și copii din Eparhia Clujului, iar activitatea social-misionară a Asociației „Societatea Femeilor Ortodoxe” din Arhiepiscopia Clujului și alte proiecte filantropice susținute de Asociațiile „Christiana” și „Filantropia Ortodoxă” continuă să fie sprijinite.

† **BENEDICT Bistrițeanul**
EPISCOP-VICAR AL ARHIEPISCOPIEI
VADULUI, FELEACULUI ȘI CLUJULUI

Iulie 2024

1 iulie

Participă la ședința de lucru a Permanenței Consiliului Eparhial.

2 iulie

La Paraclisul Colegiului Ortodox Mitropolitul Nicolae Colan din Cluj-Napoca slujește Sfânta Taină a Botezului pentru pruncul Spiridon Pădurean. Rostește un scurt cuvânt de învățătură.

Vizitează tabăra de tineri din cadrul Asociației „Oastea Domnului” aflați la Moara de Pădure, județul Cluj. Împarte daruri și rostește un cuvânt ocazional.

Face o vizită pe șantierul Centrului de îngrijiri paliative pediatrice „Sfântul Hristofor” din localitatea clujeană Sânnicoară. Este însoțit de PC Pr. Bogdan Chiorean, directorul Centrului de îngrijiri paliative „Sfântul Nectarie”, și de domnul director Ioan Scuturici, inginer de lucrări.

3 iulie

Participă, în calitate de membru de comisie, la prezentarea lucrărilor de licență a studenților si de disertație a masteranzilor de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca.

8 iulie

Slujește Sfânta Liturghie la Paraclisul „Sfântul Nicolae” al Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, cu ocazia absolvirii promoției 2024. Rostește un cuvânt de învățătură.

În continuare, participă la festivitatea de absolvire a Facultății de Teologie Ortodoxă, promoția 2024, la Auditorium Maximum. Rostește un cuvânt de felicitare.

9 iulie

La Facultatea de Teologie Ortodoxă Cluj-Napoca, alături de Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Andrei, participă la examenul de ocupare a postului vacant de lector la disciplina Istoria și filosofia religiilor susținut de candidata Daniela Luminița Ivanovici. La final, adresează un cuvânt de felicitare.

10 iulie

Face o vizită Înaltpreasfințitului Părinte Calinic, Arhiepiscopul Argeșului și Muscelului, la Centrul Eparhial din Municipiul Curtea de Argeș.

11 iulie

În Sala „Europa Christiana” din Palatul Patriarhiei asistă la slujba de Te Deum, apoi în Aula „Teotist Patriarhul” participă la ședința de lucru a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, desfășurată sub președinția Preafericitului Părinte Patriarh Daniel.

sile Grad și diplome de aleasă cinstire binefăcătorilor din parohie. Oficiază slujba Sfeștaniei la noua casă parohială din sat.

15 iulie

Participă la ședința de lucru a Permanenței Consiliului Eparhial.

16 iulie

Face o vizită la Spitalul Clinic de Pneumoftiziologie „Leon Daniello” din Cluj-Napoca.

În Paraclisul „Sfinții Trei Ierarhi” de la Colegiul Ortodox „Mitropolitul Nicolae Colan” din Cluj-Napoca oficiază o slujbă de mulțumire la împlinirea a 25 de ani de căsătorie a familiei Pr. Ranta Mihai și Ioana. Rostește un cuvânt ocazional.

17 iulie

Program de audiențe la birou.

În demisolul Bisericii „Izvorul Tămăduirii” din Câmpeni, cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Irineu, Arhiepiscopul Alba Iuliei, oficiază slujba înmormântării adormitei întru Domnul, Rodica Ciuta. Rostește un cuvânt de mângâiere.

18 iulie

Vizitează tabăra de tineri ostași din localitatea Săliștea Veche, Protopopiatul Cluj I. Creează un dialog cu adolescenții și răspunde la întrebări.

La Paraclisul „Sfântul Nicolae” de la Facultatea de Teologie Ortodoxă Cluj-Napoca oficiază Sfânta Taină a Botezului pentru



PS Episcopul-vicar Benedict Bistrițeanul, în mijlocul clericilor și credincioșilor la Mănăstirea Telcisor Buscatu cu prilejul hramului, în Duminica Sfinților Români, 7 iulie 2024.

4 iulie

La Facultatea de Teologie Ortodoxă Cluj-Napoca, participă, în calitate de membru de comisie, la prezentarea în catedră a lucrării de doctorat „Personalitatea duhovnicească a Părintelui Vasile Vasilache”, autor Pr. Robert Kovacs.

În Biserica „Sfântul Nicolae” din Prundu Bârgăului, Protopopiatul Bistrița, slujește Sfânta Taină a Botezului pentru prunca Alexia Rus. Rostește un scurt cuvânt de folos duhovnicesc.

5 iulie

Program de audiențe la birou.

6 iulie

Face o vizită în satul natal, Sartăș, județul Alba.

7 iulie

În Duminica a II-a după Rusalii, a Sfinților Români, săvârșește Sfânta Liturghie și predică la Mănăstirea Buscatu din Protopopiatul Năsăud, cu ocazia hramului.

În Biserica „Adormirea Maicii Domnului” din cartierul clujean Mănăștur, oficiază o slujbă de mulțumire la împlinirea a 25 de ani de căsătorie a familiei Pr. Protopop Dan și Ramona Hognogi. Rostește un cuvânt ocazional

12 iulie

În Aula Magna „Teotist Patriarhul” din Palatul Patriarhiei participă la ședința de lucru a Sfântului Sinod.

Seara, participă alături de membrii Sfântului Sinod în frunte cu Preafericitul Părinte Patriarh Daniel la întâmpinarea procesiunii cu moaștele Sfântului Cuvios Dimitrie cel Nou, desfășurată în centrul Bucureștilor, în ajunul primei celebrări a sărbătorii „Aducerii moaștelor Sfântului Cuvios Dimitrie cel Nou la București”.

13 iulie

La împlinirea a 250 de ani de la aducerea moaștelor Sfântului Dimitrie cel Nou la București (13 iulie 1774 – 13 iulie 2024), pe altarul exterior al Catedralei Patriarhale, slujește Sfânta Liturghie alături de membrii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române prezenți, sub conducerea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul României.

14 iulie

În Duminica a III-a după Rusalii săvârșește Sfânta Liturghie și rostește cuvânt de învățătură în Biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” din localitatea Mica, Protopopiatul Dej. Din încredințarea Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolit Andrei înaintează la rangul de iconom pe Pr. Ioan Raul Glodean, parohul comunității. Oferă Ordinul „Mihai-Vodă” domnului epitrop Va-

prunca Anastasia, fiica familiei diaconului Berindan Horațiu și Raluca. Rostește un cuvânt de învățătură.

19 iulie

Program de audiențe la birou.

Face o vizită pe șantierul Centrului de îngrijiri paliative pediatrice „Sfântul Hristofor” din localitatea clujeană Sânnicoară. Este însoțit de PC Pr. Bogdan Chiorean, directorul Centrului de îngrijiri paliative „Sfântul Nectarie”, și de domnul director Ioan Scuturici, inginer de lucrări.

Face o vizită la Mănăstirea „Buna Vestire” din Cormaia, Protopopiatul Năsăud.

20 iulie

Slujește Sfânta Liturghie și predică la Mănăstirea „Sfântul Proroc Ilie” din Băișoara, Protopopiatul Turda. Este însoțit de PC Pr. Alexandru Rus, Protopopul de Turda.

21 iulie

În Duminica a IV-a după Rusalii săvârșește Sfânta Liturghie și rostește un cuvânt de învățătură în Catedrala Mitropolitană „Adormirea Maicii Domnului” din Cluj-Napoca.

În perioada 22-30 iulie face un pelerinaj în Grecia și Macedonia.

A consemnat **Arhid. Sergiu Iustin Pop**, *secretar de cabinet*

† **ANDREI**
MITROPOLITUL CLUJULUI, MARAMUREȘULUI ȘI
SĂLAJULUI

În fiecare **luni**, între orele 8.00 și 10.00, conduce ședința Consiliului Permanenței Eparhiale.
În fiecare **miercuri**, între orele 20.30 și 21.00, realizează emisiunea „Cuvântul Ierarhului – spiritualitate creștină pe unde hertziene”, pentru postul de radio „Renașterea”.
În fiecare **miercuri** și **vineri**, între orele 10.00 și 15.00, acordă audiențe clerului și credincioșilor.

Iulie 2024

1 iulie

La Facultatea de Teologie din Cluj-Napoca, în deschiderea examenului de licență, îi binecuvintează pe candidați. Rostește un cuvânt duhovnicesc.

Face o vizită la Spitalul de Pneumoftiziologie din Cluj-Napoca (preot de slujire caritativă: Pr. Dorin Păcurar).

În Biserica Mănăstirii „Sfânta Elisabeta” din Cluj-Napoca, slujește Vecernia Mare cu Litie, iar la final, oficiază Slujba Tunderii în monahism pentru rasofoara Mariam Chirian, devenită monahia Elisabeta și pentru rasofoara Bartolomea Ameiroaie, devenită monahia Ștefania. Rostește un cuvânt de învățătură.

2 Iulie (Sfântul Voievod Ștefan cel Mare)

Cu prilejul hramului, pe altarul de vară al mănăstirii de la Vad, protopopiatul Dej, slujește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură.

Hirotonește întru diacon pe tânărul Ivan Mihai. Este însoțit de domnul Academician Marius Porumb.

3 iulie

Face o vizită pe șantierul Centrului misionar de tineret „Sfântul Ioan Valahul” de la Câmpenești, protopopiatul Cluj I (coordonator: Dl. Andrei Zangăr). Este însoțit de domnul Adrian Eugen Truța, secretarul eparhial al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului.

În Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca, asistă la Vecernie, slujește Acatistul Domnului Hristos și rostește un cuvânt de învățătură.

4 iulie

La Facultatea de Teologie, prezidează, în calitate de conducător științific, comisia de evaluare în catedră a Tezei de Doctorat a Părintelui Robert Kovacs. Rostește un cuvânt duhovnicesc.

În Aula Mare a Facultății de Teologie, participă la momentul festiv al susținerii publice a Tezei de Doctorat de către PC Pr. Marcel Gheberta din Câmpia Turzii, alcătuită sub coordonarea Pr. Prof. Univ. Dr. Vasile Gordon. Rostește un cuvânt duhovnicesc.

În capela Facultății de Teologie, participă la solemnitatea depunerii jurământului de credință față de Biserică, de către absolvenții studiilor de licență și master. Rostește un cuvânt de binecuvântare.

În sala de festivități a Complexului Turistic „Wonderland” din Feleacu, protopopiatul Cluj I, participă la festivitatea organizată cu prilejul împlinirii a 30 ani de la înființarea Serviciului Mobil de Urgență, Reanimare și Descarcerare din Cluj. Rostește un cuvânt duhovnicesc. Este însoțit de PC Pr. Radu Procopiu Cotuțiu de la capela Inspectoratului Județean de Jandarmi Cluj.

În cadrul Serilor Culturale, în sala mare a Muzeului Mitropoliei de la demisolul Catedralei din Cluj-Napoca, participă la momentul festiv al lansării volumului „Icoanele Împărătești ale lui Iacov Zugravul de la Tiocu de Jos” și la vernisajul Expoziției Personale „Aspecte ale restaurării icoanelor lui Iacov Zugravul de la Tiocu de

Jos” a Pr. Conf. Univ. Dr. Restaurator Marin Cotețiu de la Facultatea de Teologie.

5 iulie

Face o vizită pe șantierul Centrului misionar – social „Sfântul Apostol Andrei” de pe Calea Turzii, din Cluj-Napoca. Este însoțit de domnul Sorin Augustin Călea, consilierul economic al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului.

În Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca, slujește Vecernia, Acatistul Bunei Vestiri și rostește un cuvânt de învățătură.

Asistă on-line la conferința arhimandritului Efrem Vatopedinul, organizată de filiala Cluj a Asociației Studenților Creștini Ortodocși. Rostește un cuvânt de binecuvântare.

6 iulie

Oficiază slujba de resfințire a bisericii din Tiocu de Jos, filie a parohiei Cornești, protopopiatul Gherla. Rostește un cuvânt de felicitare.

În biserica din Tiocu de Jos, slujește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură. Hirotonește întru preot, pe seama parohiei Bădeni, protopopiatul Turda, pe diaconul Ivan Mihai. Hirotesește întru iconom pe părințele paroh Ioan Zosin Jula. Domnului Silviu Ioan Vîrva îi conferă Ordinul „Mihai Vodă”, iar domnului Ștefan Mișca îi conferă Ordinul „Episcop Nicolae Ivan”. Ordinul „Sfinții Martiri și Mărturisitori Năsăudeni” îl conferă domnului Lucian Oros, iar Ordinul „Sfântul Ierarh Pahomie de la Gledin” îl conferă domnului Gavriș Rus.



ÎPS Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Andrei, în mijlocul copiilor din tabăra de vară organizată de Protopopiatul Ortodox Dej și Liga Tinerilor Creștini Ortodocși Români – filiala Dej (LTCOR Dej), în perioada 15-20 iulie 2024, la Centrul Misionar de Tineret „Ioan Bunea” din Sângeorz-Băi, joi, 18 iulie 2024,

Cu prilejul împlinirii a 30 ani de parteneriat între Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului și Episcopia Evanghelică Lutherană din Württemberg, Germania, primește la reședință delegația condusă de Eminența Sa Ernst-Wilhelm Gohl, Episcopul evanghelic lutheran de Württemberg. Prezidează ședința bilaterală de lucru. Rostește un cuvânt duhovnicesc.

În Catedrala Mitropolitană asistă la Vecernie, slujește la Litie și rostește un cuvânt de învățătură.

7 iulie

Oficiază slujba de binecuvântare a ampleror lucrări realizate la biserica din Anieș, protopopiatul Năsăud. Rostește un cuvânt de felicitare.

Pe o scenă special amenajată în proximitatea bisericii din Anieș, slujește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură. Conferă părintelui paroh Vasile Botiș Ordinul „Episcop Nicolae Ivan” pentru clerici. Domnului Călin Darius Silaș îi conferă Ordinul „Sfinții Martiri și Mărturisitori Năsăudeni”, iar doamnei preotese Daniela Maria Botiș îi conferă Ordinul „Mihai Vodă” pentru mireni. Este însoțit de domnul Darius Echim, corespondentul TV Trinitas în Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului.

Oficiază slujba de sfințire a noii Capele Mortuare din Anieș. Rostește un cuvânt duhovnicesc și-i dăruiește dom-

nului Vasile Borș, primarul comunei Maieru, o icoană a Domnului Iisus Hristos.

În Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca, slujește Vecernia, Paraclisul Maicii Domnului și rostește o cateheză.

8 iulie

În Aula Mare a Facultății Teologie, participă la festivitatea de absolvire a promoției 2024, de la cursurile de licență și master. Rostește un cuvânt duhovnicesc.

La ceas de seară, în cadrul Taberei de vară organizată de Parohia „Buna Vestire” (parohi: Pr. Ambrozie Boca și Pr. Andrei Mureșan) și Grădinița „Floare de Iris” din cartierul clujean Iris, în biserica parohială, slujește Paraclisul Maicii Domnului și rostește un cuvânt de binecuvântare. Este însoțit de PC Pr. Alexandru Constantin Ciui, protopopul de Cluj II.

9 iulie

La Facultatea de Teologie, participă la susținerea examenului de titularizare pe postul de lector la disciplina Istoria și Filosofia Religiilor, de către domnișoara dr. Daniela Ivanovici. Rostește un cuvânt de binecuvântare.

10 iulie

Face o vizită pe șantierul de pictură în tehnica mozaic din Catedrala Mitropolitană. Este însoțit de domnul inginer Ionuț Bujeniță de la Centrul Eparhial.

La Reședința Patriarhală din București, se întâlnește cu Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

11 – 12 iulie

În sala „Felicitas” din cadrul Palatului Patriarhal din București, în deschiderea ședinței de lucru a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, asistă la slujba de Te-Deum, iar în Aula „Teoctist Patriarhul” participă la ședința de lucru.

13 iulie

Îl primește la reședință pe Preasfințitul Părinte Ignatie, Episcopul Hușilor.

În Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca, împreună cu Preasfințitul Părinte Ignatie, oficiază Taina Sfintei Cununii pentru tinerii Eugen Adrian și Iulia Maria Truța. Rostește un cuvânt de învățătură.

În Catedrala Mitropolitană, asistă la Vecernie, slujește la Litie și rostește un cuvânt de învățătură.

14 iulie

Oficiază slujba de resfințire a bisericii din Chiuiiești, protopopiatul Dej. Rostește un cuvânt de felicitare.

Pe altarul de vară al bisericii din Chiuiiești, slujește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură. Hirotesește întru iconom stavrofor pe părintele paroh Emanuel Albu. Domnului Emil Georgiu îi conferă Ordinul „Sfinții Martiri și Mărturisitori Năsăudeni”, iar Ordinul „Mihai Vodă” îl conferă domnului Adrian Ioan Farcaș. Primește, din partea Primăriei și a Consiliului Local, titlul de „Cetățean de Onoare la comunei Chiuiiești”.

În Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca, slujește Vecernia, Paraclisul Maicii Domnului și rostește o cateheză.

15 iulie

Îl primește la reședință pe Excelența Sa, domnul Ihor Prokopchuk, Ambasadorul Extraordinar și Plenipotențiar al Ucrainei în capitala țării noastre. Rostește un cuvânt duhovnicesc.

16 iunie

Efectuează o vizită pastorală în protopopiatul Gherla. Îi vizitează pe nepoții și bunicii aflați în Tabăra In-



tergenerațională „Bucurie și înțelepciune pentru viață, în Hristos”, organizată de parohia Sucutard (paroh: Pr. Paul Florin Runcan). Rostește un cuvânt duhovnicesc. Vizitează șantierul de construcție al bisericii din Buza (paroh: Pr. Alin Pădurean), noua biserică din Năsal (paroh: Pr. Grigore Bolbos) și Mănăstirea „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” de la Legii. Este însoțit de PC Pr. Horea Niculae Baci, secretarul protopopiatului.

În Piața Unirii din Cluj-Napoca, asistă la cea de-a IV-a ediție a Festivalului Folcloric „Tinerețe”. Rostește un cuvânt duhovnicesc și o felicită pe organizatoare, doamna preoteasă Oana Carmen Bozga Pintea, cu prilejul zilei de naștere.

17 iulie

În Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca, asistă la Vecernie, slujește Acatistul Mântuitorului Hristos și rostește un cuvânt de învățătură.

18 iulie

Îi vizitează pe copiii aflați în Tabăra de vară de la Centrul de tineret „Preot Ioan Bunea” din Sângeorz-Băi, protopopiatul Năsăud. Rostește un cuvânt duhovnicesc.

Face o vizită pe șantierul de pictură al Bisericii „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe” din Sângeorz-Băi (paroh: Pr. Paul Gavrilă). Este însoțit de PC Pr. Ioan Bufta, protopopul Dejului.

Face o vizită la sediul protopopiatului Dej, în vederea soluționării unor probleme administrative.

19 iulie

În Catedrala Mitropolitană, asistă la Vecernie, slujește la Litie și rostește un cuvânt de învățătură.

20 Iulie (Sfântul Prooroc Ilie Tesviteanul)

Cu prilejul hramului, pe altarul de vară al mănăstirii de la Nușeni, protopopiatul Beclean, slujește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură. Hirotesește întru duhovnic, pe PC Pr. Ioan Marius Mărcan de la parohia Jimbor, protopopiatul Beclean. Este însoțit de domnul Darius Echim, corespondentul TV Trinitas în Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului.

În Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca, asistă la Vecernie, slujește la Litie și rostește un cuvânt de învățătură.

21 iulie

În localitatea Dej, se întâlnește cu Preasfințitul Părinte Nicodim, Episcopul Severinului și Strehaiei, Preasfințitul Părinte Andrei, Episcopul Covasnei și Harghitei, Preasfințitul Părinte Nestor, Episcopul Devei și Hunedoarei, Preasfințitul Părinte Emilian Crișanul, Episcop vicar al Arhiepiscopiei Aradului și Preasfințitul Părinte Gherontie Hunedoreanul, Arhiereu vicar al Episcopiei Devei și Hunedoarei.

În sobor de arhierei, pe altarul de vară al bisericii din Huta, protopopiatul Dej, slujește Sfânta Liturghie și rostește un cuvânt duhovnicesc. Hirotesește întru iconom stavrofor pe părintele paroh Cosmin Ioan Boga.

Oficiază slujba Parastasului pentru vrednicul de pomenire Episcop Gurie Georgiu, fiu al satului. Rostește un cuvânt evocator.

În Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca, slujește Vecernia, Paraclisul Maicii Domnului și rostește o cateheză.

22 Iulie (Sfânta Maria Magdalena)

În casa natală din Oarța de Sus, județul Maramureș, îl primește pe Preasfințitul Părinte Timotei Sătmăreanul, Arhiereu vicar al Episcopiei Ortodoxe a Maramureșului și Sătmărlui.

Cu prilejul hramului, pe altarul de vară al mănăstirii de la Oarța de Sus, împreună cu Preasfințitul Părinte Episcop Timotei Sătmăreanul, slujește Sfânta Liturghie și rostește un cuvânt duhovnicesc.

În cimitirul din satul natal, se reculege, preț de câteva clipe, la mormintele părinților și bunicilor.

23 iulie

Participă la Întâlnirea de 50 ani de la absolvirea promoției 1974 de la Seminarul Teologic din Cluj-Napoca. În capela instituției de învățământ, oficiază slujba Parastasului pentru colegii și profesorii mutați în eternitate și rostește un cuvânt duhovnicesc.

Face o vizită la Institutul Oncologic „Ion Chiricuță” din Cluj-Napoca (preot de slujire caritativă: Pr. Ștefan Toadere).

La Facultatea de Teologie, participă la festivitatea deschiderii celei de-a 47-a Întâlniri a Asociației Internaționale „IEF”, cu tema „Războiul lăuntric și războiul dintre noi”. Rostește un cuvânt de binecuvântare. Este însoțit de PCuv. Pr. Arhim. Teofil Tia, decanul facultății.



IPS Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Andrei, întâmpinat de credincioși la Mănăstirea Nușeni cu prilejul prăznuirii hramului, Sfântul Prooroc Ilie Tesviteanul, sâmbătă, 20 iulie 2024.

24 iulie

În Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca, oficiază slujba Parastasului la împlinirea a 7 ani de la mutarea în eternitate a Academicianului Horia Colan. Rostește un cuvânt evocator.

25 iulie

Face o vizită în protopopiatul Cluj II. Vizitează șantierul de pictură al Bisericii „Soborul Maicii Domnului” din cartierul Făget (paroh: Pr. Petru Călin Cotârlă). În cimitirul parohial și cimitirul municipal din cartierul Mănăstur, se reculege, preț de câteva clipe, la mormintele unor rudeni mutate în eternitate. Vizitează șantierul de pictură al Bisericii „Sfântul Ioan Gură de Aur” din cartierul Mănăstur (paroh: Pr. Marian Bogdan) și șantierul de pictură al Bisericii „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe” din cartierul Grigorescu (parohi: Pr. Dorel Gălan și Pr. Daniel Crișan). Face o vizită în Biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” din cartierul Dâmbul Rotund (parohi: Prot. Alexandru Constantin Ciui și Pr. Vasile Mihai Pop), pentru a vedea noile candelabre achiziționate. Vizitează vechea biserică din cimitirul din cartierul Someșeni (parohi: Pr. Ioan Roman, Pr. Ioan Avram și Pr. Nicolae Pop). Face o vizită în Parohia „Sfântul Silvestru” din cartierul Sopor (paroh: Pr. Robert Anton Kovacs), în vederea identificării unui loc pentru construcția noii biserici. Este însoțit de PC Pr. Alexandru Constantin Ciui, protopopul de Cluj II.

26 iulie

În capela mortuară din Chinteni, protopopiatul Cluj I, oficiază slujba înmormântării adormitului întru Dom-

nul, Iosif Petruțiu, tatăl doamnei primar Lucia Magdalea Suciu. Rostește un cuvânt de mângâiere.

În Aula Magna „Mihai Șerban” din incinta Universității de Științe Agricole și Medicină Veterinară din Cluj-Napoca, participă la momentul festiv organizat cu prilejul împlinirii a 155 ani de existență și a 105 ani de învățământ în limba română. Rostește un cuvânt de binecuvântare. Este însoțit de domnul Eugen Adrian Truța, secretarul eparhial al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului.

27 Iulie (Sfântul Mare Mucenic și Tămăduitor Pantelimon)

Cu prilejul hramului, pe altarul de vară al mănăstirii de la Dâncu, protopopiatul Huedin, slujește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură. Conferă părintelui stareț Cleopa Dobocan Ordinul „Episcop Nicolae Ivan”. Oficiază slujba de binecuvântare a noii clădiri din incinta mănăstirii ce adăpostește Brutăria, Atelierul de spălat veșminte preoțești și Atelierul de pictură. Rostește un cuvânt de felicitare.

În Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca, asistă la Vecernie, slujește la Litie și rostește un cuvânt de învățătură.

28 iulie

Oficiază slujba de binecuvântare a lucrărilor realizate la biserica din Malin, protopopiatul Beclean. Rostește un cuvânt de felicitare.

Pe o scenă special amenajată în curtea bisericii din Malin, slujește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură. Hirotesește întru iconom stavrofor pe părintele paroh Daniel Mihai Koblicska. Doamnei deputat Diana Morar îi acordă „Gramata Mitropolitană însoțită de Sfânta Scriptură, cartea de căpătâi a creștinului”, iar domnului Ioan Mureșan, primarul comunei Nușeni, îi conferă Ordinul „Mihai Vodă”. Ordinul „Sfântul Ierarh Pahomie de la Gledin” îl conferă domnului episcop Grigore Costin, iar Ordinul „Sfinții Martiri și Mărturisitori Năsăudeni” îl conferă doamnei Garofița Regep și

domnului Marius Marc. Este însoțit de domnul Darius Echim, corespondentul TV Trinitas în Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului.

În Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca, slujește Vecernia, Paraclisul Maicii Domnului și rostește o cateheză.

29 iulie

Cu prilejul Zilei Imnului Național, în fața Clădirii „Casino” din Parcul Central din Cluj-Napoca, participă la manifestările organizate cu acest prilej. Rostește o rugăciune de binecuvântare și un cuvânt duhovnicesc.

La Facultatea de Teologie din Cluj-Napoca, participă la ședința de lucru a Consiliului Profesorat. Rostește un cuvânt duhovnicesc.

30 iulie

Îi vizitează pe copiii aflați în Tabăra de vară organizată de Parohia „Pogorârea Duhului Sfânt” din cartierul clujean Zorilor (parohi: Pr. Cornel Felecan și Pr. Călin Ficior). În biserica parohială rostește o rugăciune de binecuvântare și un cuvânt duhovnicesc.

La Schitul „Sfinții Părinți Athoniți Siluan și Sofronie” de la Lăzești, județul Alba, îl întâlnește pe Ieromonahul Rafail Noica.

31 iulie

În Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca, slujește Vecernia, Paraclisul Maicii Domnului și rostește un cuvânt de învățătură.

A consemnat **Arhid. Claudiu-Ioan Grama**

„Cunoaște-ți steaua”

Prof. univ. dr. Mircea Gelu Buta

Baltasar Gracián, în florilegiul său de aforisme intitulat *Oracolul manual*, care este un ghid de orientare în realitate, insistă asupra necesității omului de a ști și de a valorifica înzestrarea care îl definește: „Cunoaște-ți steaua. Nimeni nu-i atât de oropsit încât să nu și-o aibă. Iar dacă este nenorocit, e din pricină că nu și-o cunoaște... Învață să o urmezi și să o ajuți, fără să o schimbi, căci ar însemna să nu mai găsești nordul pe care ți-l ursește Ursa învecinată.” Îndemnul acesta trebuie corelat cu altul formulat tot de Baltasar Gracián: „*Judec- te cuminte pe tine și lucrurile tale. Și mai ales în zorii vieții. Toți își fac despre sine o idee înaltă și cu atât mai mult cei ce înseamnă mai puțin; fiecare își visează soarta și se închipuie un miracol. Speranța se avântă nesăbuit, iar apoi experiența nu îndeplinește nimic; dezamăgirea realității nemincinoase e cazna închipuirilor deșarte.*”

Acolo unde există o înzestrare autentică, ea iese la iveală, iar în cazul omului cu două calități distincte, existența lor se vădește de timpuriu. Să luăm un exemplu apropiat, fără să coborâm până în Renaștere, epocă în care existau persoane ce se manifestau în patru-cinci sau chiar mai multe domenii.

Marele poet Ion Barbu e aceeași persoană cu matematicianul Dan Barbilian, rămas în literatura de specialitate prin așa-numitele „*spații Barbilian*”. Afinitățile sale cu matematica apar încă din adolescență, de la vârsta de 17 ani, când a câștigat un concurs pe țară al revistei „*Gazeta matematică*”. Tot atunci, stimulat de prietenia și emulația cu Tudor Vianu, a tradus impecabil sonetul *Le mort joyeux* din volumul lui Baudelaire *Les fleurs du mal*. Același lucru se poate spune și despre echivalența unui alt sonet din același volum, intitulat *Ideal*.

Talentul artistic al lui Nicolae Grigorescu s-a făcut simțit încă de la vârsta de nouă-zece ani, când acesta începe să picteze iconițe al căror preț a reușit să sporească modestul buget al familiei.

Dar cele mai concludente probe de precocitate le dau muzicienii. Mozart a compus primele lucrări la vârsta de cinci ani, Enescu poate fi și el așezat în această categorie a precocității, sau Dinu Lipatti, care s-a manifestat de timpuriu nu numai în calitate de interpret genial, ci și de remarcabil compozitor.

Evident că tatăl lui Mozart, el însuși compozitor, părinții lui Enescu sau ai lui Dinu Lipatti au remarcat însușirile muzicale ale odraslelor lor și au procedat în consecință. De aceea, cu atât mai surprinzătoare este situația lui Constantin Brâncuși, considerat pe bună dreptate sculptorul care a revoluționat sculptura modernă și cel mai cunoscut român ca valoare universală. Acesta, așa cum se știe, s-a născut și a copilărit într-un mediu arhaic – pe care l-a insuflat sculpturii sale – redat cu fidelitate de prietenul său Vasile Georgescu Paleolog, un autentic „*gentilom rustic*” (preiau o expresie a lui N. Carandino) și autorul unei cărți intitulate *Tinerețea lui Brâncuși*, de unde citez: „*Pe la începutul lunii lui Făurar a celui an 1876, o ninsoare năprasnică se abătuse în acea parte a poalelor Retezatului, înzăpezind oamenii și vitele, surprinse în piti- cile căsuțe și adăpoaste (expr. aut.) ale satelor de la munte. Hobita rămăsese ca troienită, numai clopotnița*

bisericii se mai vedea; era ruptă de drumuri și de lume, de Brediceni de peste Bistricioara și de Peștișanii cu primăria, aceste capete ale osiei vieții hobișanilor, și chiar de popă, care le venea cam peste mână. // Mort de se întâmpla, îngropăciunea se întârzia. Primenit și înțol- it (...), mortul era scos în prispă în așteptarea tronului (sicriu, n.n.), a gropii și procitaniei, cum i s-a întâmplat să dea – povestea Costache (i.e. Brâncuși) tot cu fiori – cu ochii peste unul țeapăn, în picioare, rezemat de zid și rânjind la cer spre marea spaimă a lui, copil fiind.” În acel univers arhaizant a trăit Constantin Brâncuși până la vârsta de 12 ani, când, după câteva tenta- tive de fugă ratate, a ajuns la Slatina, unde a fost angajat „*argățel*” la un han-cârciumă. Câteva luni mai târziu s-a urcat într-un tren care l-a lăsat la Craiova, unde a intrat băiat de prăvălie la restau- rantul „*Frații Spirtaru*”, rămând acolo vreme de doi ani, pentru ca apoi să își găsească sălaș în magazi- nul de coloniale și delicatețe „*Ion Zamfirescu*”. Buna impresie pe care adolescentul a lăsat-o acolo l-a determinat pe negustorul de primă categorie amin-



tit să-l înscrie la Școala de Arte și Meserii. În co- muna sa natală, viitorul sculptor nu urmasse decât trei sau patru clase. În timpul șederii sale la Cra- iova, pe când nu împlinise încă 18 ani, a avut par- te de o experiență deosebită, a cărei inițiativă i-a aparținut în întregime. Drămuindu-și banii câștigați, în urma discuțiilor lungi avute cu un meșter aus- triac, își cumpără bilet de vapor de la Turnu Seve- rin la Viena, unde a rămas mai multe săptămâni, întrucât după terminarea banilor aduși de acasă s-a angajat zilier, putând astfel să continue să cu- noască Viena, cercetându-i monumentele, bisericile, ducându-se în locuri despre care vorbise cu meșterul austriac. S-a întors cu trenul la Craiova și aici și-a arătat abilitatea manuală construind în totalitate o vioară, care s-a dovedit funcțională.

Și prin alte încrustrări și împopistări în lemn, Brâncuși a dovedit un talent care pare mai degrabă al unui manufacturier decât al unui artist. Acesta din urmă va ieși treptat la lumină îndeosebi în anii petrecuți la București ca elev al Școlii de Arte Fru- moase. Merită să ne oprim o clipă pentru a spune că viitorul artist își păstrează intact *muzicalismul* (expresia îi aparține lui V.G. Paleolog) manifestat încă din vremea când asculta cu mare plăcere su- netul clopotelor Mănăstirii Tismana. A fost el însuși clopotar la Biserica Madona Dudu din Craiova, iar la București corist și cântăreț în strună la Biserica Mavrogheni. Odată ajuns la Paris, în penultimul an al secolului al XIX-lea, tânărul Constantin Brâncuși va deveni diacon; există o fotografie foarte clară, descoperită de bine cunoscutul brâncușolog Barbu Brezianu, înfățișându-l pe diacon îmbrăcat în stihar. Abia la București se poate spune că Brâncuși intră pe un făgaș artistic, întrucât experiențele anterioa- re sunt înrudite mai degrabă cu anumite manifestări artizanale. Până la vârsta de 20 de ani, Brâncuși nu datorează nimic învățământului artistic. Pe lângă bustul generalului Carol Davila, realizat la sfârșitul studiilor din București, Brâncuși ar fi vrut să îi de- dicese un monument lui Spiru Haret. Ideea sa legată de acest monument era originală, prefigurându-i pe undeva întreaga operă plastică non-figurativă. A spus că nu dorea să facă un Spiru Haret în redin- gotă, cu cravată sau papion, ci, întrucât învățământul românesc îi datora foarte mult matematicianului ministru, ținea să dea la iveală o fântână – ampla- samentul era cel din Piața Universității – care să se numească *Fântâna lui Haret*. Simbolul și sugestia trimiteau la un Spiru Haret izvor de cunoaștere și cultură.

Dacă la Viena plecase cu vaporul, înspre Paris, Brâncuși va porni de-a dreptul pe jos și nu va oco- li îndeletnicirile pe care le cunoștea bine (să spele vase, să servească în birturi), câștigând astfel banii cu care să își asigure întreținerea și răgazul în orașe cu monumente de seamă. Câțiva ani mai târziu, în 1907, la vârsta de 31 de ani, a executat sculptura cu care și-a început opera: bine cunoscuta *Rugăciu- ne*, așezată pe piatra tombală a unei tinere înhuma- te în cimitirul din Buzău.

Pare puțin paradoxal faptul că instinctul artistic al omului care a inaugurat sculptura europeană modernă nu a fost atât de evident în prima etapă a vieții sale. Putem atribui acest fapt și lipsei ope- relor de sculptură figurativă din București și din marile orașe ale României la sfârșitul secolului al XIX-lea. Dar dacă e să ne întoarcem la îndemnul lui Gracián, este evident că fiul Hobitei și-a cunos- cut pe deplin steaua în mod instinctiv.

În fine, se cuvine să amintim un lucru mai puțin cunoscut legat de opera lui Brâncuși: în timpul regimului comunist, una din piesele tripticului brâncușian de la Târgu Jiu era definită, prin falsi- ficare, *Coloana infinitului*. Adevărata denumire a acesteia era *Coloana pomenirii fără de sfârșit*, o lumâ- nare în piatră închinată eroilor români jertfiți în Primul Război Mondial. Caracterului patriotic al tripticului de la Târgu Jiu i se adaugă cel religios. Acestei trăsături i-a consacrat pentru prima dată o carte, intitulată *Brâncuși – Rugăciune pentru Mileniul III*, criticul și istoricul de artă Nina Stănculescu, care a urmat și Facultatea de Teologie din București în vremea „*obsedantului deceniu*”.

COMITETUL DE REDACȚIE:

Președinte:

IPS Arhiepiscop și Mitropolit ANDREI ANDREICUȚ

Vicepreședinte:

PS Episcop-Vicar BENEDICT BISTRITĂNUL

Membri:

Consilier cultural Pr. dr. Cornel Coprean,
Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia, Pr. prof. dr. Liviu Vidican-Manci

Directorul Editurii Renașterea:

Pr. dr. Cătălin Pălimaru

RENAȘTEREA

Editura Renașterea * Piața Avram Iancu, 18
400117, Cluj-Napoca * Telefon / Fax 0264-59-96-49
Internet: www.renasterea-cluj.ro
E-mail: revista.renasterea@gmail.com

CUI (CF) 4547095

IBAN: RO84 BTRL 0130 1205 P129 1800
Banca Transilvania, Cluj (Revista RENAȘTEREA)
ISSN: 1223-4435

Redactor responsabil:

Pr. Florin-Cătălin Ghiț

Tehnoredactor: Pr. Eugen Mera

DIFUZAREA:

Pr. Nicolae-Dragoș Kerekes

COLABORATORI PERMANENȚI:

Mircea-Gheorghe Abrudan, Mircea-Gelu Buta, Darius Echim,
Arhid. Claudiu Ioan Grama, Protos. Maxim (Morariu),
Nicoleta Pălimaru, Elena Părvu,
Arhid. Sergiu Iustin Pop, Pr. prof. univ. Stelian Tofană,
Eugen Adrian Truța.